

2025 őszi

MADÁRTÁVLAT

■ TERMÉSZETVÉDELEM

4 Özönfajok veszélyeztetik a természetes élővilágot és a gazdaságot – I. rész

■ MADÁRTAN

8 Időutazás a madarak és emberek közötti együttműködés sokszínű világába

■ TERMÉSZETVÉDELEM

12 Újjáéledő szikes tavak a Dél-Alföldön

■ SZERVEZETI ÉLET

17 Élőhelyekért dolgozunk – Megalakult az MME Élőhelyvédelmi Szakosztálya

■ CSIPOGÓ

23 Fókuszban a récefélék – Ritka, átvonuló és fészkelő ludak Magyarországon

4

8

12

17

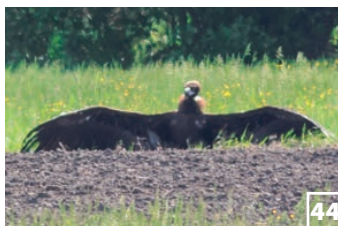
27

36

41

44

■ HÍREK

27 MME hírek – 2025. április–június

■ MADÁRGYŰRÜZÉS

36 Érdekes madármegkerülések

■ MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

41 Érdekes madárfészkelések

■ FAUNISZTIKA

44 Érdekes madármegfigyelések

■ MME BOLT

47 Megjelent a Magyarország harkályai hiánypótló könyv!

Fotó: Orbán Zoltán

MIRŐL MESÉLNEK A HARKÁLYOK?

Néhány évvel ezelőtt megalakult egyesületünk Harkályvédelmi Szakosztálya (Madártávlat 2021/1. 31. oldal). Ekkor sokakban felmerült a kérdés, miért is foglalkozik egy ilyen kisszámú fajt felölölő csoporttal külön szakosztály? Természetesen a harkályok is nagyon szép és izgalmas madarak, melyek egyaránt érdekesek a szakemberek és a laikusok számára. Ismerjük őket, mint a fák doktorait, de a harkályok ennél többet is tudnak – mesélnek a fákról és az erdőről, mint komplex ökológiai rendszerről.

A szakosztály hazánk legritkább és legspeciálisabb élőhelyigényű harkályát, a fehérhátú fakopáncsot választotta jelképéül, mely ennek a mesélési képességnek különösen jó példáját adja. A magas természetességű erdők indikátorként mesél a holtfáról és ezen keresztül az erdők természetességéről. Egyben esernyőfaj is, védelmének biztosításával számos hasonló igényű faj, szélesebb értelemben az erdei ökoszisztéma megőrzése is jelentősen javítható. Élőhelyi igényei közül ugyanis a legfontosabb a megfelelő mennyiségű holtfa, mivel főként ezeken táplálkozik és odúját is ezekben készíti. Ideális esetben a fehérhátú fakopáncs által használt erdőkben a holtfa mennyisége legalább 50 m³/hektár. Ugyanakkor egy emberi tevékenységgel nem bolygatott mérsékelt övi őserdőben – mely hajdanán Magyarországra is jellemző volt – ez az érték 100–150 m³/hektár is lehet. Ehhez képest a hazai erdők állapotfelmérése

szerint az Északi-középhegység védett és Natura 2000 erdeiben, ahol a fehérhátú fakopáncs legfőbb még megmaradt élőhelyei találhatóak, ennél jóval kevesebb a holtfa: mindössze a területek 10%-án éri el a 20 m³/hektár értéket.

A fehérhátú fakopáncs és a holtfa példájából láthatjuk, hogy a harkályok rólunk, emberekről is tudnak mesélni. Tükröt tartanak elénk arról, miként gazdálkodunk erdeinkkel. Megmutatják, hogy a jelenlegi erdőgazdálkodási gyakorlat a természetes erdők eltűnéséhez, a biológiai sokféleség csökkenéséhez vezet. Ezért legalább a legértékesebb erdeinkben fel kellene hagynunk a vágásos gyakorlattal és fenntarthatóbb, állandó erdőborítást biztosító gazdálkodásra kellene áttérnünk. Sőt, a fokozottan védett területeken és a fehérhátú fakopáncsok által is jelzett, legjobb természetességű erdeinkbe csupán természetvédelmi céllal szabadna belenyúlunk. Teljesen újra kellene tehát gondolnunk az eddigi gyakorlatot, különösen a klímaváltozás tükrében.

A madarak az élőhelyek jó indikátorai, megmutatják környezetünk állapotát és sok esetben, ha biztosítjuk az életfeltételeket, akkor nagy számú más fajnak is segítünk, sőt a komplex élőhely, az ökológiai rendszer fennmaradásához is hozzájárulunk. Hallgassunk rájuk!

*Halmos Gergő
ügyvezető igazgató*

MADÁRTÁVLAT – madártani és természetvédelmi folyóirat

XXXII. évf. 3. szám, ár: 890 Ft (MME-tagoknak térítésmentes)

KIADJA: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közhasznú társadalmi szervezet „A madárbarát Magyarorszáért!”

1121 Budapest, Költő utca 21., Tel.: (06-1) 275-6247 · Fax: (06-1) 275-6267 · www.mme.hu

FŐSZERKESZTŐ: Orbán Zoltán

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: Schmidt Egon 1994–1995

KORÁBBI FŐSZERKESZTŐK: Péchy Tamás 1996–2004; Ujhelyi Péter 2004–2011, 2013–2018; Orbán Zoltán 2012, 2018–

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Halmos Gergő, Haraszthy László, Orbán Zoltán, Vásony Petra

NYELVI KORREKTOR: Szűcs Katalin

TERVEZÉS, NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Kitaibel Bt.

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: Bányai Lászlóné

TERJESZTÉS: Bányai Lászlóné és Skrionya Barbara

FELELŐS KIADÓ: Halmos Gergő MME ügyvezető igazgató

NYOMTATÁS ÉS KÖTÉS: EPC Nyomda – Budaörs

FELELŐS VEZETŐ: Mészáros László ügyvezető

ISSN 1217-7156

A címlapon: sárgafejű királyka (fotó: Koncz-Bisztricz Tamás)

ÖZÖNFAJOK

veszélyeztetik a természetes élővilágot és a gazdaságot

I. rész

Az emberiség létszámának elképesztő mértékű növekedésével együtt jár a természeti erőforrásokra nehezedő nyomás fokozódása. Nemcsak az a gond, hogy egyre többen vagyunk, hanem az is, hogy egyre nagyobb azok létszáma, akik aránytalanul többet fogyasztanak és ezzel nagyobb terhelést keletkeztetnek az ökoszisztémára. A természetes vagy természetközeli állapotban lévő élőhelyek – erdők, vizes élőhelyek, gyepek, tavak, folyók stb. – fogatkozásának hatására a biológiai sokféleség folyamatosan csökken, élőhelyek és fajok tömegei kerülnek kritikus helyzetbe, sőt, ma már az egész ökoszisztéma veszélyeztetett.

A látványos, közismert vagy különleges fajokat – orrszarvú, elefánt, tigris, tűzok, parlasi sas, kerecsensólyom stb. – világ-szerte és Magyarországon is hatalmas energiával és rengeteg pénzzel sikerült megmenteni a kipusztulástól. De alig ismerjük azokat a szabad szemmel nem látható méretű fajokat, amelyeknek – leírhatatlan tömegük miatt – meghatározó szerepük van a földi élet fenntartásában. Az élővilágot veszélyeztető,

A selyemkóró a száraz, homokos területek veszélyes özőnfaja, amely képes nagy kiterjedésű, összefüggő állományokat kialakítani (fotók: Haraszthy László)

eddig ismertté vált tevékenységeket hosszan lehet sorolni: erdők irtása, füves területek felszántása, vizes élőhelyek kiszárítása, folyók csatornákká alakítása, tavak vizének elöntözése stb. Ezek mellett egy újabb és egyre nagyobb problémát okozó jelenség szemtanúi lehetünk, a szemünk előtt zajlik az idegenhonos özőnfajok (inváziós fajok) mértéktelen, gyakran tömeges megjelenése, terjedése. Ezek egyrészt kiszorítják a

Az ázsiai eredetű bíbor neáncsvirágot eredetileg dísznövényként telepítették be Európába, ma folyók egy részének hullámtérét uralja, a természetes vegetációt teljes mértékben képes kiszorítani

A keskenylevelű ezüstfa az egyik legveszélyesebb özőnfajunk, amely képes évek alatt hatalmas, használaton kívüli legelőket elhódítani. Zárt állományainak felszámolása rendkívül költséges (fotók: Haraszthy László)

← Selyemkóró (fotó: Orbán Zoltán)

természetes élővilág képviselőit, másrészt jelentős gazdasági kárt okozhatnak, illetve kényszerű visszaszorításuk más célra is felhasználható forrásokat emészt fel. Vannak azonban a földnek olyan részei, ahol már az emberi létet veszélyeztetik.

MI IS AZ INVÁZIÓ, MELY FAJOK LEHETNEK ÖZÖNFAJOK?

Az evolúció során kialakult leírhatatlan gazdagságú élővilág minden egyes eleme egy-egy speciális rendszer része. Ezek sajátossága, hogy többé-kevésbé „állandóak”. Ha azonban egy távoli rendszerből jelenik meg egy idegenhonos faj, az vagy nem képes ott fennmaradni, vagy esetleg kis számban vegetál, de néha az is előfordul, hogy versenytársak hiányában vagy az erőforrások jobb kihasználásával mértéktelen szaporodásba kezd. Az utóbbi kategóriába tartozó fajokat tekintjük idegenhonos özőnfajoknak, amelyek más honos fajok kárára, azokat részben vagy teljesen kiszorítva hozzák létre saját, helyi vagy nagy térséget benépesítő populációikat.

Az özőnfajok bizonyos tulajdonságai lehetővé teszik, hogy mértéktelenül elszaporodjanak, és ezzel ökológiai és ökonómiai értelemben is súlyos károkat okozzanak. Kiszoríthatják a honos fajokat, hibridizálódhatnak, és ezzel lerontják egyes fajok genetikai állományát, a táplálékért folytatott versengés

Ültetvényről pusztai gyeptársulásba betelepült energiafű Kardoskút térségében (fotó: Orbán Zoltán)

Dunántúli folyók hullámtérét, felhagyott szántók és legelők területét gyorsan elözönlik az aranyvesszőfajok – a képen kanadai aranyvessző

során konkurenciát jelentenek a helyi fajok számára, és sokszor magát az élőhelyet is képesek módosítani, például úgy, hogy olyan növények foglalják el azt, amelyek megszüntetik a honosak életfeltételeit. Az inváziós fajok parazitákat vagy olyan betegségeket terjeszthetnek, amelyekkel szemben a honos élővilág – és gyakran maga az ember is – védtelen. Az özőnfajok sok esetben negatívan befolyásolják a rekreációs lehetőségeket, és hatalmas gazdasági károkat is okozhatnak.

Az inváziós fajok döntő többsége más földrészekről élők közül kerül ki, amelyek természetes élőhelyükön egyáltalán nem mutatnak rendkívüli terjedést, mivel együtt élnek fogyasztóikkal, parazitáikkal vagy természetes ellenségeikkel, melyek kordában tartják állományukat, illetve a számukra fontos életfeltételek, például a táplálék csak korlátozott mértékben áll rendelkezésükre. Egy másik földrészre elkerülve a legtöbb esetben maguk mögött hagyják a terjedésüket korlátozó „ellenségeiket”, és hatékonyabban használják ki azokat az élőhelyeket, táplálékforrásokat, amelyekre a helyben élők nem vagy csak korlátozottan képesek, és ennek következtében mértéktelen szaporodásba kezdenek.

AZ EMBER A FELELŐS

Az özőnfajok terjedése minden esetben az emberi tevékenységhez köthető. Régebben gyakori volt a tudatlanságból, oda nem figyelemből történő véletlenszerű betelepítés. A hajókra felkapaszkodott vándorpatkányt – amely azokon alaposan elszaporodott – nagy távolságra történő „szállítással” sikerült elterjeszteni. Európában az 1700-as években jelent meg, napjainkra az egész földrészen általánossá vált. Hatalmas költség árán történő irtása ellenére egyre csak szaporodik, más földrészekeken is. Kiszámíthatatlan, hogy földi szinten milyen kárt okoz.

Sok esetben nem véletlenszerűen, hanem szándékosan, előre meghatározott céllal telepítettek fajokat távoli földrészekre, ahol azután azok minden várakozást felülmulva elkezdtek szaporodni, és ezzel újabb problémát okoztak. A harlekinkaticát ezért telepítették Európába, mert úgy gondolták, hogy hatékonyabban lehet vele védekezni a levéltetvek ellen. A kezdeti siker azonban hamar visszajára fordult, mert ez a kis bogár életmódot váltott, és elkezdte ragadozni a földrészünkön honos hétpettyes katica lárváit, amivel annak állománycsökkenését okozta, miközben maga óriási tömegben jelent meg. Biztosan sokan találkoztak már az őszi katicabogár inváziójával, amikor a telelőhelyet kereső példányok ezerszám özönlik el az ablakokat vagy az épületek falát stb.

Nemcsak az intézményes betelepítések veszélyeztetik azonban a természetes élővilágot, hanem az egyéni „import” is hozzájárulhat ahhoz. A távoli földrészeken gyűjtött magvak vagy más növényi részek is könnyen nagy veszély okozói lehetnek, de akár egy afrikai kirándulás során vásárolt faragott állatfigura faanyagában is meglapulhatnak olyan lárvák, amelyekből kifejlődő bogarak új helyükön elterjedhetnek. Az Ázsiából származó ipari mértékű faimport a leggondosabb átvizsgálás ellenére is folyamatos kockázatot jelent, mivel azokban olyan lárvák kerülhetnek térségünkbe, amelyekből kifejlődő rovarok természetes ellenségek hiányában elszaporodhatnak, és olyan fajokokat támadhatnak meg, amelyek hazai erdeink nagy részét alkotják, például a tölgy-csipkésposloska vagy a német szű.

A hobbiállattartásnak is jelentős szerepe van egyes inváziós fajok megtelepedésében. A házi kedvencekkel gyakran előfordul, hogy megadják azokat, és ahelyett, hogy új gazdát keresnének számukra, akár tömegesen is szabadon engedik őket. Sajnos erre Magyarországon is van példa. A megunt vagy a terráriumukat kinőtt vörösfülű ékszerteknősökkel a nagyobb települések vizei és különösen a főváros környéki vizek tele vannak, mivel egykori gazdáik úgy gondolták, hogy a leg-egyszerűbb, ha szabadon engedik azokat, éljenek meg, ha

tudnak. Ez a teknős pedig valós konkurens a térségünkben élő egyetlen vízi teknősfajnak, a mocsári teknősnek. Ma már sajnos számos eset bizonyítja, hogy nemcsak hogy képesek áttelelni, de szaporodnak is a természetben, miközben fokozatosan kiszorítják a mocsári teknőst.

A médiának köszönhetően azonban számos távoli földrészen zajló folyamat is közismertté vált. Ezek egyike a kockás piton (óriáskígyó) észak-amerikai története. A megunt és szabadon engedett példányok a floridai (USA) Everglades mocsárban telepedtek meg, és tömegessé váltak, súlyosan veszélyeztetve a helyi élővilágot. Ezeknek az óriáskígyóknak a visszaszorítására évente szerveznek pitonvadászversenyeket, amelyeken sokan vesznek részt, és meglehetősen sok állatot ejtenek el, de sajnos ez is kevés a veszélyes ragadozó terjedésének megakadályozásához.

Nemcsak a hobbiállatok kiengedése, hanem távoli földrészek növényeinek véletlenszerű vagy szándékos kitelepítése is ismert, Magyarországon is. Az egyre terjedő kiskunsági kaktusztelepek vagy a pilisi és vértesi kaktuszállományok azt sejtetik, hogy azokat valakik szándékosan telepítették ki. A természetvédelmi szempontból különösen értékes homoki gyepeket vagy a sziklagyepeket elfoglaló kaktusztelepek veszélyeztetik az azokon honos természeti értékek fennmaradását.

A tömegesen importált szoba- és kerti növények talajával is sok olyan faj kerülhet eredeti élőhelyétől távolra, amely azután tömegessé válhat, és akár ökológiai, akár gazdasági szempontból súlyos problémát okoz vagy okozhat. Az újabb és újabb házatlancsiga-fajok foltszerű felbukkanása egyértelmű bizonyítéka annak, hogy azok ilyen módon jutottak ki a természetbe. Sok esetben pontosan meghatározható az is, hogy melyik kertészetből származnak, mivel azok közvetlen környezetében észlelik őket.

A GLOBÁLIS KERESKEDELEM ÁRUSZÁLLÍTÁSA

Az áruszállítás során sokszor potyautasok érkeznek, amelyek döntő többsége nem képes megmaradni a mérsékelt égövben, de egy-egy kivétel mindig akad. A Budapest belvárosában élő gekkók egyelőre nem okoznak ökológiai problémát, de nem tudhatjuk, hogy ez a „békés” állapot meddig tart. A banánszállítmányokkal bekerülő madárpókok vagy békák ma még szerencsére csak médiaszenzációk, de nem lehetünk biztosak abban, hogy mikor jelenik meg egy olyan faj is, amely kiszabadulva szétterjed, és súlyos problémát okoz.

AZ ÉDESZVIZEK MELLETT A TENGEREK IS ÉRINTETTEK

Az eddig leírtak alapján bárki joggal gondolhatja, hogy a szárazföldek és az azokon található édesvizek a leginkább fertőzöttek az özőnfajok által. Sajnos ez nem így van. A tengeri/óceáni hajózás az egyik legnagyobb terjesztője ezeknek a fajoknak. A nagy tengerhajók ahhoz, hogy kellő merülést érjenek el, ha nincsenek teljesen leterhelve áruval, ballasztvizet vesznek fel, amelyet a célállomásokon kieresztenek. A ballasztvíz pedig tele van tengeri állatokkal, melyek többsége az új élőhelyen elpusztul vagy a helyi ragadozók zsákmánya lesz.

Mindig akad azonban egy vagy több faj, amely képes túlélni a kényszerű áttelepítést, közülük akadnak olyanok is, amik tömegesen elszaporodnak, és ezzel súlyos ökológiai és gazdasági vészhelyzetet képesek előidézni. A Földközi-tenger keleti medencéjében egy inváziós medúza olyan mértékben elszaporodott, hogy hatalmas szakaszokon ellehetetlenítette a strandok használatát.

A KLÍMAVÁLTOZÁS IS SEGÍTI

A klímaváltozás is jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy újabb és újabb nemkívánatos fajok tudjanak megtelepedni olyan helyeken, ahol korábban nem fordultak elő. Sok faj számára elegendő akár néhány tizedfoknyi hőmérséklet-emelkedés ahhoz, hogy új élőhelyeken megtalálják életfeltételeiket, és azokon természetes ellenségek hiányában tömegessé váljanak.

ÖKOLÓGIAI ÉS GAZDASÁGI KÁROK

Az özőnfajok azonban messze nemcsak ökológiai, hanem súlyos gazdasági károkat is okoznak. Az Amerikai Egyesült Államokban, Nagy-Britanniában, Ausztráliában, Dél-Afrikában, Indiában és Braziliában az özőnfajok által éves szinten okozott kár együttesen 314 milliárd dollárt (!) tesz ki. Ez az összeg jóval meghaladja Magyarország éves költségvetését. Érdemes ezért jobban figyelni ezekre a fajokra, és ha szükséges, azonnal intézkedni, mert a halogatás megoldhatatlan helyzeteket teremthet.

Sorozatunk következő részeiben a Magyarországon legnagyobb veszélyt jelentő növény- és állatfajokat fogjuk részletesen bemutatni.

Haraszthy László

Ha nem vigyázunk, az idegenhonos, invazív kaktuszok nemcsak nagy kiterjedésű, áthatolhatatlan „bokrosokat” alkothatnak, mint Izraelben, de a tájat teljesen eluraló karakternövényzetté is válhatnak, mint Szaúd-Arábiában (fotók: Orbán Zoltán)

IDŐUTAZÁS

a madarak és emberek közötti együttműködés sokszínű világába

Amikor arról beszélünk, hogy a körülöttünk élő madaraknak mennyire szerteágazó ökoszisztéma-szolgáltatásaik vannak, akkor gyakorlatilag nem teszünk mást, mint csokorba gyűjtjük mindazt a számottevő hasznot, amelyet elődeink évszázadokon keresztül feljegyeztek mindennapi életük során. Mert bizony: ha egy kicsit mélyebbre ásunk a történelem folyamában, akkor szinte végláthatatlan azoknak a csendes segítőknek a sora, amelyek pusztá jelenlétükkel hozzásegítettek minket egy élhetőbb világ megteremtéséhez. Az ő történeteikből merítettünk.

„A pusztá nagy csöndjében szinte hallani lehet a rohanó vízárdat zajgását, egymásra toluló hullámok morajlását. Csakhogy ez a hang nem a képzelet szüleménye —, egy pillantás a földre meggyőz a félelmetesen szomorú valóságról. Sáskajárásos területre értünk s minden lépésünk nyomán százan és ezren menekülnek előlünk. [...] Oly sűrűn borítják a földet, hogy az első pillanatban szinte önkénytelenül is meglátszja lépteit az ember a menekülő megkapó látványára és zajára” — így emlékezik arra a bizonyos 1907-es évre Schenk Jakab az *Aquila* hasábjain. Történt ugyanis, hogy 1907-ben a marokkói sáska hatalmas tömegei lepték el a Hortobágyot. Az általuk jelentett fenyegetés olyannyira komoly volt, hogy a Földművelésügyi Minisztérium törvényt alkotott a sáskairtásról, amelyet 1907. február 15-én egy országos értekezleten vitattak meg. Ezen a tanácskozáson jelen volt Herman Ottó és Csörgey Titusz is, akik a védekezés tartós hatékonyságának érdekében javasolták a madárvédelem és madártelepítés gyakorlatának alkalmazását, így a nagy kolóniákban élő rovarevő madarak védelmet kaptak, továbbá megszületett az olyan fajok betelepítésének igénye is, mint a vetési varjú, a seregély, a kék vércse, a danksirály vagy a bíbic.

Schenk Jakab maga is kint járt a helyszínen, és megfigyelései szerint a sáskajárás időszakában többé-kevésbé minden madár sáskán élt, még az olyan tipikusan magevők is, mint például a sordély. A madarak általi védekezésben a legnagyobb szerep azonban mégis a pásztormadaraknak jutott, amelyekről Schenk Jakab úgy vélekedett, hogy „tűzcsap nélkül állítható, hogy több hasznat hajtottak, mint a többi madár összesen”. A rendelkezésünkre álló adatok szerint Matuska József átlagosan 300–350 sáskamaradványt mutatott ki egyetlen pásztormadár gyomrából, de Csörgey is számos adatot szolgáltatott: a fehér gólyák köpetének és gyomortartalmának vizsgálatai révén kimutatta, hogy akár 1600 sáska rövid időn belüli elpusztítását is köszönhetjük egyetlen gólyának.

Fehér gólyák táplálkozó csapata (fotó: Orbán Zoltán)

De mielőtt bárki azt hinné, hogy a hortobágyi invázió csak egy kiemelkedő és kivételes eset a történelem során, merüljünk bele mélyebben az ember- és madárvilág közötti együttműködés sokszínű világába! Ugyanis bőven találunk a hortobágyihoz hasonló esetet elődeink megemlékezéseiben, és egyértelműen kitűnik, hogy bizony voltak olyan idők, amikor az emberek olyannyira rá voltak szorulva a madarak által nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatásokra, hogy miniszteri rendeletben írták elő például a rózsaseregélyek minél nagyobb számban történő megtelepedésének ösztönzését.

„1937. évben az egyik szomszédos gazdaságban észrevették, hogy a répát megtámadták a répabarkók. A gazda azonnal

A ciprusi vászonsövényen fennakadó marokkói sáskák száma jól tükrözi az invázió mértékét, az ezzel a módszerrel történő sáskairtás lényege abból áll, hogy a még szárny nélküli fiatal sáskák tömegeit a vászonsövényekkel bekerített helyekre terelték, és ott a földbe ássott gödrökbe hajtották (a kép forrása: A marokkói sáska Hortobágyon. Vasárnapi Ujság, 1907, 54. évfolyam, 24. szám, 486. o.)

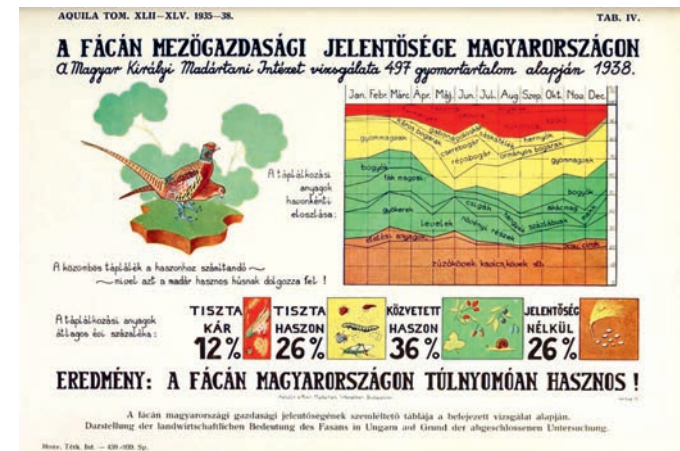

Pásztormadár (fotó: Orbán Zoltán)

tengerit hintett ki a 12 holdas répatáblára, és egy héten belül örömmel újságolta, hogy a tengerivel odacsalt fácánok megmentették a répáját” — olvashatjuk az *Aquila* 1956–1957-es számában. Szinte végláthatatlan azoknak az írásoknak és elemzéseknek a sora, amelyek a fácán és a fogoly gazdasági hasznairól szólnak, kiemelve az ormányos és levélbogarak, a rozsszipolyok, a cserebogarak, a gabonapoloskák, a különféle hernyók és a sáskák nagy mennyiségben történő fogyasztásával hozott hasznokat. Olyannyira nagyra értékelték e két faj szolgáltatásait, hogy több brosúra is megjelent ezekben az időkben, csak e két fajnak szentelve. „Ahol sok a fogoly és a fácán, ott kevés a gyom és a kártékony rovar!” — hirdették évtizedeken keresztül. A fogoly és a fácán nagyra értékelt fajok voltak a múlt század harmincas, negyvenes és ötvenes éveiben is: elismerték jelentős gyommagfogyasztással nyújtott hasznukat a libatop, a keserűfű és a vadmuhar elleni védekezésben, és kiemelték az olyan mérgező növények gyérítésében nyújtott szolgáltatásaikat is, mint a konkolyperje, a fekete csucor vagy a mérges ádáz. Ahol a fogoly és a fácán elszaporodott, ott nem veszélyezteteti a gabonát a drótféreg, a gabonaszípoló, a gabonafutrinka lárvája, a bundásbogár és a vetésfehérítő bogár, és nem nyomja el a gabonát az acat, a konkoly, a szarkaláb, a búzavirág, a kutyatejfű és a többi sok vetésközi gyom — vélték. Hosszas leírásokat olvashatunk arról, hogy a fácánok és a foglyok a kolorádóbogárral (burgonyabogár) fertőzött burgonyatáblákat megtisztították a kártevőktől, míg a szomszédos fácán- és fogolymentes táblán negyedóra alatt közel 100 lárvát és burgonyabogarat szedtek össze. A gyomortartalom-vizsgálatok alapján kimutatták, hogy a kukorica veszélyes kártevői (a pattanóbogarak és lárváik, a drótférgek, pajorok stb.) nagy számban fordulnak elő e két faj étlapján, és azt is bebizonyították, hogy a lucernásban a

fácán- és fogolyállomány betelepítésével és elszaporodásával jelentős termésteöbblet érhető el.

1931-ben elszaporodtak a poloskák Magyarországon, és súlyos károkat okoztak a gabonatermesben, többek között fehérkalászsúságot idézve elő. Ekkor vizsgálat alá vetették a Madártani Intézet 25 ezer gyomortartalomából álló gyűjteményének ezen fajokhoz köthető részét, és 37 évre visszamenőleg kimutatták a gabonapoloskák jelenlétét 20 madárfaj táplálékában. Bebizonyították, hogy a rétek és kaszálók környékén táplálkozó madarak képesek nagymértékben hozzájárulni a kártételek csökkentéséhez az említett kártevő fajok gyérítésével. Még olyan madarak is nagy elismerésnek és megbecsülésnek örvendtek, mint a ma már sokszor kritikák egész sorával illetett vetési varjú, melyről így olvashatunk egy 1926-os leírásban: „Amit a varjú megtesz, azt semmiféle gépezettel,

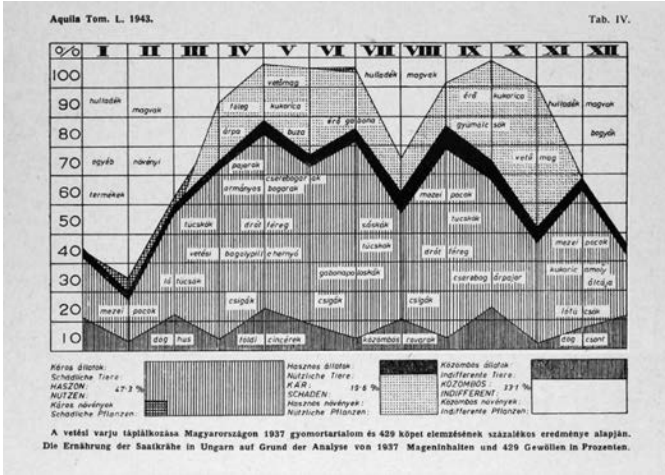

A fácán mezőgazdasági jelentőségét kiemelő brosúra korabeli infografikája (a kép forrása: dr. Kleiner Endre, dr. Zsák Zoltán és dr. Kaszab Zoltán közreműködésével: A fácán gazdasági jelentősége az 1937/38. évi országos vizsgálat eredményei alapján; különlenyomat az *Aquila* 1935–1938, 42–45. évfolyamának kötetéből)

vegyszerrel, szóval emberi erővel el nem végezhetjük; az általuk okozott jelentéktelen kárt, ha jobban megfigyeli az illető, hasznuk lényegesen felülmúlja. Az Alföldön szinte lehetetlen vetési varjúk nélkül gazdálkodni. Ezt persze csak ott veszik észre, ahol egyik évről a másikra teljesen eltűnnek a varjak. Ekkor kezd fellépni a sok állati ellenség: pocok, tücsök, sáska, répabogár vagy drótféreg. Ilyen teljesen hiteles eset volt a közelmúltban a mezőhegyesi állami birtokon, hol az erdők kivágásával elköltöztek a vetési varjúk s így az uradalomban egyre-másra fellépő rovarjárások sokkal nagyobb károkat okoztak” – írja dr. Nagy Jenő, a madárvédelem gazdasági jelentőségét hangsúlyozva.

1902 júniusában Tiszalökön szaporodtak el a kender-bagolylepkék, amelyeknek hernyói megtámadták Szomjas Gusztáv lentábláját. „Mennyiségükről némi fogalmat nyújthat az a tény, hogy minden lentszáron volt 3-4 hernyó” – olvashatjuk visszaemlékezésében. „Csakhamar azt a vészhirt jelentették a dohányosaim, hogy a hernyók tömegesen vándorolnak a lentáblával szomszédos dohánytáblára. Mindjárt mozgósítottam az egész cselédséget, árkot húzattam és szedtettem a hernyókat, de teljesen eredménytelenül, mert a hernyók ennek dacára is már megtámadtak néhány sor dohányt. Másnap azonban váratlanul segítségemre jött a madárvilág. A tanyámon fészkelő rengeteg házi- és mezei-veréb egy szálíg kiköltözött a hernyóktól megtámadott területre, a melyen ezernyi vetési varjú és vagy ezer fehér gólya is megjelent. Egy hét leforgása alatt az említett madarak teljesen kitisztították a területet a hernyóktól s evel megmentették nagy értéket képviselő dohánytáblámat, a mely különben okvetlenül áldozatul esett volna a hernyórágásnak. Oly alaposan végezték ezt a munkát, hogy azóta többé nem lépett föl birtokomon ez a hernyófaj” – írja az Aquila az 1908-as számában.

Vértesi Tóth Imre Selmeczbánya városi tanácsosa írta le, hogy míg régebben 100 termett alma közül alig volt 5-10 féregmentes a város területén, addig a cinegék megjelenése után alig volt a termés 2-4%-a férges. Fernbach Károlyné 1912-es beszámolóiban a kakukk növényvédelmi jelentőségét hangsúlyozta: „Rendkívül hasznos madárnak ismertem meg a kakukot. Két év előtt a káposzta tele volt hernyóval, úgy hogy azt hittük tönkre teszik a termést. Hiába szedettük naponta, nem gyérült a számuk. Egyszerre megjelent egy kakuk s

A vetési varjú táplálkozása Magyarországon 1937 gyomortartalom és 429 köpet elemzésének százalékos eredménye alapján (a kép forrása: Vertse Albert: A vetési varjú elterjedése, táplálkozása és mezőgazdasági jelentősége Magyarországon. Aquila, 1943, 50. évfolyam, 191. o.)

Mezei pocok (fotók: Orbán Zoltán)

délelőttönként sorra járta a káposztafejeket s irtotta a hernyókat; 10-14 nap alatt teljesen megtisztította a káposztást.”

Az MTA Agrártudományok Osztályának 1955-ös Közleményeiben az amerikai szövőlepké hernyói által végzett pusztításokról olvashatunk, és a Zagyvarékas területén súlyosan fertőzött eperfákról, amelyeket többek között a mezei verebek, a szarkák és a sárgarigók mentettek meg a teljes tarrágástól. „Az egyik ilyen fán sok (80-150 db) mezei veréb szedegette a hernyókat, és nyelte le, miként ezt távcsovön át megfigyelhettük. Kissé távolabb, hasonlóképpen megkopasztott juharfán egy kisebb létszámú mezeiveréb-csapat szintén a hernyókat fogyasztotta” – tudhatjuk meg Reichart Gábor beszámolójából.

De nemcsak a kártevők irtásában voltak segítségünkre szárnyas barátaink, hanem az élet számos területén is. Jó példa erre Vársárhelyi István visszaemlékezése, aki a fehér gólyáról mint a tógazdaság tisztogatójáról ír az Aquila 1956–1957-es számában: „A víz színére felvetődött igen beteg halakat, vagy már hullákat az északi szél a déli gátak melletti sekély vízbe sodorta. A telepítést követő második napon megjelent 22 db gólya, s elkezdte a halakat fogyasztani. Egy hétig, míg az elhullás tartott, mindennap teljes létszámban megjelentek, de mikor az elhullás megszűnt, — bár a víz tele volt kecské-kával — többé nem jelentkeztek. A beteg és elhullott halak elfogyasztásával a további fertőzésnek elejét vették a gólyák, amivel felbecsülhetetlen hasznot hajtottak.” Az azóta végzett számos vizsgálat azt is bebizonyította, hogy a fehér gólya ló-tücsköt, cserebogárpajort, gabonaszípolót, sáskákat, egereket és pockokat is elfogyaszt, és ezzel nemcsak jelentős mezőgazdasági hasznot hozhat, hanem segíti az élőhely környezeti egyensúlyának fenntartását is.

És végül, de nem utolsósorban idézzünk fel egy, a hagyományos, legeltető állattartáshoz kapcsolódó példát is: a varjak és seregélyek állategészségügyben betöltött egykori, igen fontos szerepét. „Tavaszzsal a déli nap sugarait élvező ménes között nagy szeretettel leskelődik a varjú s a kicsúcsorodott végbélből szedi ki a rozsférgeket. A birkanyáj között is tartózkodik s egyikről a másikra ugrálva szedi róluk a kullancsot. Előszeretettel kíséri a juhászkutyákat is, mert azok után találja a galandférget, amelytől a birka megkergül” – írja Hauer Béla a kishartai gazdaságában tapasztaltokról, aki Herman Ottó kérésére egy éven át figyelte meg a vetési varjak mindennapjait

Mezei veréb

saját gazdasága területén. Mert bizony a varjú és a seregély jó barátja volt haszonállatainknak – erről nem egy feljegyzés és megfigyelés tanúskodik. „A seregélyek nemcsak gyümölcsösökben pusztítják a sok ártalmas hernyókat, rovarokat, pilléket stb., hanem a szántóföldeken, réteken és erdőkben is felkeresik azokat, de még a legelő szarvasmarhák, birkák és sertések is szívesen türik hátukon, mivel a rajtuk élősködő legyek és kártékony kisebb férgektől megszabadítja, esős időkben a szántóföldeken és kertekben olyannyira ártalmas meztelen

csigákat felkeresik, darázst, bögölyt, a különféle erdei pilléket és rovarokat szakadatlanul pusztítják” – méltatják a faj jelentőségét az 1866-os *Falusi Gazdában*, de hasonlólt olvashatunk az 1977-es *Természetben* is: „Június és júliusban a seregélyek a vadak után költöztek és hátukra szálltak, s a bőrükre tojt bögöly-álcaikat leszedték róluk és megették. A vadaknak ez épen nem volt kellemetlen s szívesen engedték a madarakat hátukon ülni. Ez álcák a seregélyeknek bizonyára kedvencz csemegéjük, mivel az álcák kifejlődése alatt egész nap a vadak körül forgolódtak.”

Szívesen folytatnám még a sort, mert van bőven miből méríteni: az elmúlt két évszázad mezőgazdasági, erdészeti és természet-, illetve madárvédelmi leírásai rendkívül gazdagok azokban a jótéteményekben, amelyeket a körülöttünk élő madaraknak köszönhetünk: legyen szó a kártevők elleni harcokról, a termésbiztonságról, az inváziók megakadályozásáról, haszonállataink egészségéről vagy a közvetett módon számunkra nyújtott közegészségügyi hasznokról. A természet összetett rendszerében hasonlóan összetett szolgálatot végeznek hazánk madarai, amelyek amennyire csendesek, olyannyira megbecsülendők és nélkülözhetetlenek is. És talán világunk dinamikus változása közepette nem árt visszatekintenünk a múltba, mert amellett, hogy egyre fontosabb megismernünk, hogyan tudunk egy kölcsönösen előnyös kapcsolatban együttműködni velük, azt is meg kell értenünk, hogy élhető holnapunk nagymértékben függ a körülöttünk élő madárvilág boldogulásától és kiegyensúlyozottságától. A történelem nagy tanító – ne legyünk restek tanulni tőle vagy belőle...

Amrein Tamásné Miskolczi Boglárka

Seregély

„Mi az a Fehér-tó? Az Alföld legnagyobb szikes posolyája. Mikor jól érzi magát, ötezer holdas tenger, amely elér Szegedtől Kistelekig, félóráig megy mellette a gyorsvonat. Hal van benne annyi, hogy a puli is azt enné, ha bevenné a gusztusa a sárízú halat. Nagy nyarakon eltűnik a tenger, s akkor végeláthatatlan sziksó sivatag lesz belőle...” (Móra Ferenc a szegedi Fehér-tóról, 1935).

Porvihar a kiszáradt kardoskúti Fehér-tó felett (fotó: Tokody Béla)

Újjáéledő szikes tavak a Dél-Alföldön

Élőhelyláncolat létrehozása a pannon szikes tavak és veszélyeztetett vízimadárfajai számára (SAFEHAVENLIFE/101215279)

A pannon szikes gyepek és mocsarak az Európai Unió olyan kiemelt élőhelytípusa, amelyek nagy része a Kárpát-medencében fordul elő. Ebbe a típusba tartoznak a szikes tavak, amelyek olyan sekély, többnyire időszakos vízállású vizes élőhelyek, amelyek vizét magas oldott sótartalom és lúgos kémhatás jellemzi. Ezek Európa egyik legsérülékenyebb élőhelyei, sajnos nagy részük már szinte menthetetlen állapotban van. Az MME támogatást nyert az EU LIFE pályázati alapjától arra a célra, hogy 2025 és 2031 között – a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság és Sándorfalva Város Önkormányzatával közösen – négy szikes tavat rehabilitáljon a Dél-Alföldön, több mint 1000 hektáron visszaállítva az eredeti élőhelyet.

A SZIKES TAVAK

Az 1997. január 1-én hatályba lépett a természet védelméről szóló, 1996. évi LIII. törvény, amely *ex lege*, azaz külön védettség eljárással védetté nyilvánította hazánk összes szikes tavát. Ezekre nem jellemző az állandó vízborítás, alapvetően sekély, lefolyástalan vizes élőhelyek, amelyek speciális vízkémiával rendelkeznek: a világ más sóstavaihoz képest alacsonyabb sótartalom mellett erősebb lúgosság jellemzi őket.

A réteg- és talajvizek oldott sótartalma nagy területre gyűlik össze, és folyamatos áramlásban van a mélyebben fekvő szikes tómedrek, mélyedések felé. Amikor a nyári meleg miatt a talajvíz szintje jelentősen süllyed, az oldott sók a kisebb víztér fogat miatt koncentrálnak, és a párolgás miatt a víztöm meg szívó hatást fejt ki, megindul a sós talajvizek feláramlása. A végén az oldott sók kristályok formájában csapódnak ki a talajfelszínen.

A SZIKES TAVAK ÉLŐVILÁGA

A változatos mikrodomborzat eltérő só- és a nedvességtartalmú környezetet biztosít, így a szikes tavak és mocsarak, valamint azok parti zónája változatos növénytakaságoknak ad otthont. A nyílt szikes vizek a magas lebegőanyag-tartalom miatt

szinte átlátszatlanok, így gyér hínárnövényzet alakul ki bennük. A tó szegélyzónájának mélyebben fekvő részein, ahol a vízborítás hosszabban megmarad, jelennek meg a szikes mocsarak, melyeknek jellegzetes fajai a zsióka és egyéb kákafajok, valamint a kevésbé szikes vízű részekben a nád.

A kiszáradt tófenéken só- és szárazságtűrő fajok jelennek meg, mint például a sóballafajok vagy a sziki ballagófű. A vakszikenövényzet az időszakosan vízzel borított, sekély vizes területeken alakul ki, amelyek szintén hamar kiszáradnak, és a szikes tófenékhez hasonlóan itt is sós, sivatagi vagy félsivatagi körülmények uralkodnak. A vakszikenél mélyebb fekvő területeken, ahol tartósabban meg tud maradni a víz, alakul ki szikfoknövényzet, amelynek jellegzetes fajai a sziki mézpázsit és a pozsgás zsáza. A szikes mocsarakban él hazánk egyik endemikus (bennszülött) növényfaja, a kiséfészű aszat. A szárazodás, a szikesek kiédesedése és a kezelés hiánya az összefüggő nádasok kialakulásához és a fentebb leírt változatos növénytakaságok elvesztéséhez vezethet.

A sekély, halmentes vagy gyér halfaunájú szikes vizes élőhelyek kiváló élő- és szaporodóhelyet jelentenek a kételtűeknek, mint például a Natura 2000 jelölőfaj vöröshasú unka és dunai tarajosgőte számára.

Szikes tó az Alföldön (fotó: Tokody Béla)

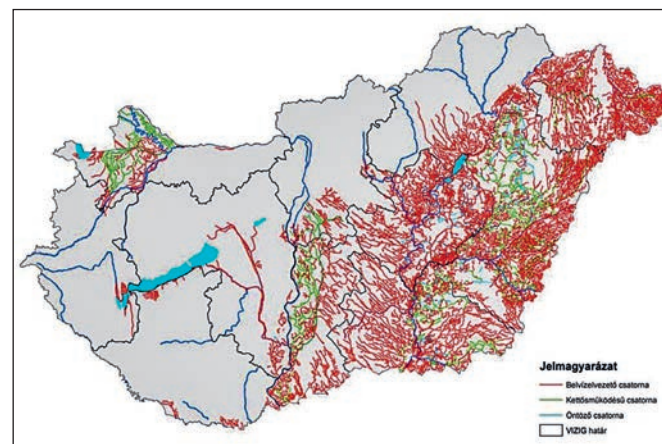
A szikes tavak leglátványosabb karakterfajait a madarak jelentik: a gulipán és a gólyatölcs mellett a nagy goda, a piros-lábú cankó, a bibic és az egyre csökkenő számban fészkelő széki lile jelenti ennek az élőhelynek a speciális fészkelő partimadár-közösségét. A tavaszi átvonulók közül jellemzőek a pajzsocankó és havasi partfutó kisebb-nagyobb csapatai, rendszeresen a réti, a füstös és a tavi cankó egyedei. Megjelennek a sarlós, a Temminck- és apró partfutók, nagyobb számban vonulnak át az aranylilék, a nagy és kis pólingok is. A récék közül költ a bőjti, a barát- és a kanalas réce, kora tavasszal nagy számban láthatóak a színompás fűtölő, nyíl farkú és csörgő récék. Késő ősszel a nagylilik-csapatokban rendszeresen fel-tűnnek a kis lilikek és a vörösnakú ludak is.

Riasztó piros-lábú cankó (fotó: Mészáros Csaba)

Az elnádásodott sándorfalvi Macskás-szék (fotó: Török János)

Magyarország csatornatérképe (forrás: Hidrológiai Szemle)

VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK

A korábbi folyószabályozás és a belvízvédelmi csatornarendszerek jelentősen átalakították a Tisza vonalán elhelyezkedő szikes élőhelyek vízellátottságát. A rendkívüli aszályjal járó, szélsőséges időjárási körülmények egyre gyakrabban jellemzik az alföldi szikes tavakat és mocsarakat. A szikes tavak időszakos kiszáradása ugyan természetes folyamat, amely a múlt században még rendszerint a nyár végén, de általában a partimadarak költési időszaka után következett be. Az őszi csapadékmennyiség következtében a szikes tavak újra elkezdtek feltöltődni, majd a téli csapadék megemelte a talajvizet és ezzel együtt a vizes élőhelyek vízszintjét is. A téli csapadék jelentős része hó formájában hullott le, amelynek a párolgási veszteség kisebb, így az olvadó hóréteg egy olyan víztömeget képezett, amelynek a kora tavaszi szelek okozta párolgási veszteségét még ellensúlyozni tudták a tavaszi esők, így ideális vízviszonyok várták a költésre visszatérő partimadarakat.

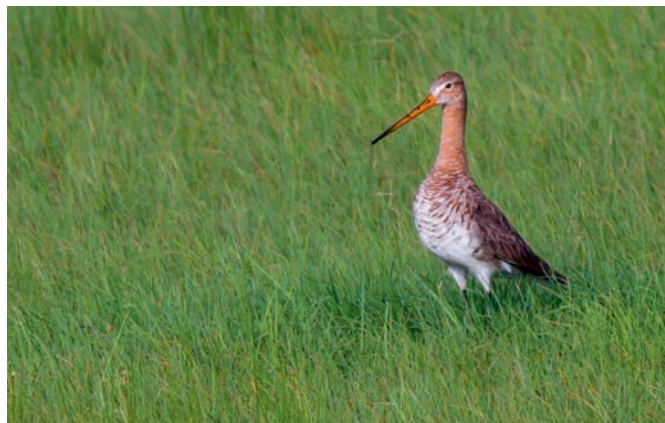
Az elmúlt évtizedben a klímaváltozás nagy hatással járó következménye, hogy az éves csapadékmennyiség átlaga egyelőre csak kismértékben csökkent, de annak eloszlása kedvezőtlené vált a földön fészkelő, vizes élőhelyekhez kötődő madárfajok számára. A költőhelyek nagyon korán kiszáradnak

Kiszáradt csatorna a Homokhátságban 2025 késő tavaszán (fotó: Tokody Béla)

– gyakran már április végén –, és így költésre alkalmatlanná válnak. Az enyhe telek mind szárazabbak is, az évszakhoz képest magas hőmérséklet mellett a hóborítás rendkívül ritkává vált. Mindezek következtében a természetes élőhelyeken a vízborítottság időtartama 20-30 nappal csökkent. A hazánkban üzemeltetett csatornarendszerek teljes hossza több mint 46 ezer kilométer, azaz valamivel hosszabb, mint az Egyenlítő! Ez olyan sűrűségű rendszer, hogy ha egy 1x1 kilométer oldalhosszúságú négyzethálót lefektetnénk, akkor annak egyik oldala csatorna lenne. Mivel alapszabályként egy csatorna körülbelül 500 méteres hatásterületen vezeti el a talajvizet, sajnos ezzel a struktúrával sikerült megalapoznunk az Alföld teljes kiszáraitását!

Ezeket a csatornarendszereket a vízgazdálkodási gyakorlat nem követte le a klímaváltozást, a vízügyi célok fókuszja még A balástyai Müller-szék (fotó: Török János)

Végvesztélyben lévő madárfajunk, a nagy goda (fotó: Mészáros Csaba)

jelenleg is a víz minél hatékonyabb levezetése, annak ellenére, hogy lassan vannak biztató jelek a megoldások keresésére.

Ha az akarat lassan már meg is lenne, a gyakorlati kivitelezésre már nincs forrás, a víz csatornában tartására szolgáló műtárgyak már nem alkalmasak vízmegtartásra; a betonszerkezet sok helyen még megvan, azonban zárószerkezet híján az üzemeltetés már nem lehetséges.

Az élőhelykezelés (legeltetés és kaszálás) hiánya vagy annak helytelen kivitelezése, illetve a kora tavaszi vízállások lecsapolása még napjainkban is előforduló veszélyeztető tényező. A fiókák túlélési sikerét jelentősen csökkenti az emlősök (vörös róka, borz, az aranyakál és a vaddisznó), illetve a madarak (dolmányos varjú és a szarka) predációja. Legeltetés esetén rendszeresen előfordul az, hogy a legelő állatok eltapossák a földön fészkelő madarak fészkeit.

A LIFE PROJEKT CÉLKITŰZÉSEI

A projekt négy szikes tavat fog kezelni, amelyek a dél-alföldi Tisza-völgyben helyezkednek el: a gátéri Fehér-tó, a tömörkényi Lyukasi-puszt, a balástyai Müller-szék és a sándorfalvi Macskás-szék rehabilitációja fog megvalósulni, összesen 1038 hektáron.

A cél a szikes vizes élőhelyek mozaikjellegének helyreállítása, a megfelelő vízviszonyok biztosítása, a kiemelt madárfajok szaporodási sikerének és költő populációja számának növelése, valamint az inváziós fajok egyedszámának csökkentése. Infrastruktúra-fejlesztésekkel (két új műtárgy építése mellett egy meglévő felújítása, szivornyarendszer telepítése) lesz megoldva a vízellátás problémája, amely évi 2,7 millió köbméter vízviasszatartást fog megvalósítani. A területeken vízbívalyokkal és magyar szürke marhákkal történő legeltetés fog történni, amelyet a nemzeti parkkal megkötött bérleti szerződések szabályoznak.

A projekt egyik újítása, hogy a prioritásfajok költő- és táplálkozóterületeit eltérően kezeljük. Ezáltal minimalizáljuk a ragadozók és a legeltetés okozta véletlen taposási károkat, ezzel elősegítve a költési siker növelését. A módszer lényege egy napelemes, 1-5 hektár nagyságú villanypásztor-kerítés, amely a költésidőszak elején telepítendő. A gyakorlati tapasztalatok szerint az ilyen költőszigetek kizárják a szörms ragadozókat, és a célfajok ezekbe behúzódva akár nagyobb kolóniákat hoznak létre, magas költési siker mellett. A telepítés a mindenkori legeltetési tervhez és az aktuális vízviszonyokhoz alkalmazkodva történik, a költési időszak után (június végén) elbontásra kerülnek. Emellett az élőhelykezelések eredményeként létrejönnek kopárabb, illetve alacsony vízállású területek, amelyek a megfelelő táplálkozóterületet biztosítják.

MONITORING

A szikes tavak rehabilitációjának sikerességét négy EU-prioritás-madárfaj megtelepedése, illetve költési sikerességük növekedése alapján mérjük.

A nagy goda hazánk egyik legvesztélyeztetettebb költő madárfaja; 100 pár alatti költő állománya vesztesen alacsony, mindössze 0,1%-os költési sikerrel párosul, ami azt jelenti, hogy körülbelül 10 fióká ér meg a repülő kora a 100 páros állományból. Ez belátható időn belül kipusztulással fenyegeti a fajt, ha nem teszünk lépéseket az érdekében.

A piroszlábú cankó jelenlegi hazai költő állománya 480 és 850 pár között ingadozik, mivel a költő populációjának nagysága az évi csapadékmennyiség függvényében kialakuló vizes élőhelyek arányában változik. De az európai állománnyal együtt a hazai is csökkenő trendet mutat.

A bőjtő réce – 2025-ben az év madara – világállománya folyamatosan csökken, aminek a mértéke eléri a 20%-ot az elmúlt 20 évben. A hazai populáció kicsi, mindössze 500-700 pár a szakirodalmi adatok szerint, de az aszályos években ez még ennél is kevesebb lehet.

A barátréce szintén csökkenő európai állománnyal rendelkezik, mind a költő, mind a telelő populáció tekintetében. A hazai költő állomány határozottan csökken az élőhelyvesztés miatt, mindössze 500-1000 pár költ már csak, az évszaktól függően.

A kiemelt fajok monitoringja mellett a növény- és állatvilág változásának nyomon követésére is nagy hangsúlyt fektetünk. Rendszeresen felmérjük a területeket a költési és vonulási időszakban használó egyéb madárfajokat is. Ezenfelül szintén

Bőjtő réce gácsérja (fotó: Mészáros Csaba)

Barátréce (fotó: Mészáros Csaba)

Precíziós drón hőkamerával (fotó: Tokody Béla)

Madarak monitorozása drónnal (fotó: Tokody Béla)

Naplemente után gyülekező nagy pólingok monitorozása drónnal (fotó: Süli Andor)

Precíziós drón munkában (fotó: Tokody Béla)

A nyár elejére kiszáradt kardoskúti Fehér-tó (fotó: Tokody Béla)

nyomon követjük az utóbbi évek aszályos időjárása miatt csökkenő kételtű-populációk változását a projektterületeken, valamint a jó indikátortulajdonságok mellett például a madarak számára is fontos táplálékforrást jelentő gerinctelen makrofajok alakulását is. Folyamatosan monitorozzuk majd a víz mélységének és kiterjedésének alakulását. A vegetáció változását pedig élőhelytérképek készítésével és cönológiai felmérésekkel fogjuk vizsgálni.

PRECÍZIÓS DRÓNTECHNOLÓGIA A TERMÉSZETVÉDELEM SZOLGÁLATÁBAN

A projekt több ponton alapoz a modern dróntechnológia eredményeire, bizonyos pontokon továbbfejlesztve azokat.

Fontos cél egy olyan mesterségesintelligencia-alapú szoftver fejlesztése, amely az indikátor-madár fajok fészket éjszakai, automatizálható repülések alkalmával, hőkamera alkalmazásával felderíti, a gyűjtött adatok alapján nappal a

magasból azonosítja és az adott költőhelyeken a költési sikert monitorozza.

A helyi vadászatra jogosultakkal együttműködve, azokat a költési időszakban a ragadozó fajok visszaszorítására motiválva, a projektterületek éjszakai, hőkamerás predátormonitorozása is meg fog valósulni.

A pannon szikes gyepek és mocsarak (1530*) az EU kiemelt élőhelytípusai közé tartoznak. A projekt egyik kiemelkedő vállalása egy, az Európai Bizottsághoz benyújtandó, részletes szakmai javaslat elkészítése, amely ennek az élőhelytípusnak a differenciálását vállalja fel, két altípusba sorolva a területeket: a nedves és száraz gyepekre. Jelenleg az élőhelytípus minősítése egységesen értékelve kedvező, azonban a nedves altípusba sorolandó szikes tavak és mocsárrétek ökológiai állapota kritikus.

A részletes szakmai javaslat elkészítéséhez szükséges az ország szikes tavainak és mocsarainak a részletes felmérése, amely tevékenység szintén a precíziós dróntechnológia alapul: a területeket le kell repülni, azokról 3D térképeket kell készíteni Lidar-technológia segítségével a vízkormányzás modellezése miatt, illetve el kell készíteni a térképfedvényeket is. A munka során meg fog történni a területek ökológiai állapotának felmérése, a veszélyeztető tényezők azonosítása és területenként egy szakmai javaslat megfogalmazása, amely már részét fogja képezni az európai uniós természet-helyreállítási rendelet nemzeti tervezésének is.

KÖRNYEZETI NEVELÉS ÉS KOMMUNIKÁCIÓ

A projekt kommunikációs vállalásai ambíciózusak, az MME meglévő médiafelületein (honlap, Facebook, Instagram és YouTube) történő intenzív kommunikáció mellett évente fogunk rendezni olyan eseményeket, amelyek a társadalom minden csoportját célozzák: négy tudományos konferencia lesz megtartva kutatóknak és természetvédelmi szakembereknek, valamint összesen hat-hat workshop (évente egy-egy) a vad- és agrárgazdálkodók számára. Öt éven keresztül fogjuk megrendezni a Vizes Élőhelyek Fesztiválját, amely laikusoknak mutatja majd be a víz és természet kapcsolatát a környezeti nevelés jegyében. A projekt eredményeit számos külföldi konferencián be fogjuk mutatni a projekt által vállalt tudományos cikkek publikálásán felül.

ÖSSZEFOGLALÁS

A hazai természetvédelem talán legnagyobb kihívása a vizes élőhelyek helyzete és általában a klímaváltozás okozta, ökológiai katasztrófahelyzetbe sodródott Alföld megmentése. A probléma túlmutat a természetvédelem lehetőségein, hiszen az aszály egyszerre számos társadalmi csoportot érzékenyen érint, az agrár- és vadgazdálkodók mellett egyre nagyobb károkat szenvednek az erdőgazdálkodók.

A klímaváltozás egyre extrémebb hatásait a vízgazdálkodás hatékony átalakításával lehet valamennyire ellensúlyozni, amely ösztársadalmi aktivitást kíván.

Mivel a szikes tavak a legérzékenyebb élőhelyek, az ilyen jellegű mintaprojektek – azonfelül, hogy egy élőhelyhálózat rehabilitációjával jelentős kiterjedésű víztestet állítanak helyre – jó lehetőséget kínálnak arra, hogy a társadalom figyelmét felhívják az elsivatagosodás fenyegető veszélyére, amely cselekvés hiányában már a városban élők napi életvitelére is jelentős hatással lesz, nagy kihívások elé állítva az emberiséget.

Tokody Béla és Kiss Orsolya

ÉLŐHELYEKÉRT DOLGOZUNK

Megalakult az MME Élőhelyvédelmi Szakosztálya

A természetvédelem célja a világ teljességének megőrzése. Ebbe minden faj beletartozik, ám megóvásuk nem lehet gépiesen fajközpontú. Van persze közvetlen fajmegőrzés, egy padláson elhelyezett gyöngybagolyláda idetartozik. Összetettebb, ha például egyes lepkéket a tápnövényükön keresztül, egy meghagyott csalánbokr, fűnyírásakor megkímélt zsályafolt, a megfelelően kaszált vérfűves rét révén segítünk. Szakmailag izgalmas feladat a kulcsfajok, esernyőfajok ismerete is, amikor egy megvédett élőlény több másikért is „felelősséget vállal”. Ám a természetvédelem legkomplexebb stratégiája az élőhelyközpontú megközelítés. Ezek a módszerek egymás mellett párhuzamosan léteznek, egymást nem helyettesítik, bizonyos fajok védelme során egyik vagy másik kerülhet előtérbe, de az is lehetséges, hogy mindegyik módszerre szükség van.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület fél évszázada során mindegyik szisztémát alkalmazta, az élőhelyvédelem 1990 után nagyjából az ezredfordulóig volt hangsúlyos, napjainkban az MME kommunikációjában a fajközpontú megközelítés jellemző. Ám ez sok problémára nem tud hatékony megoldást nyújtani, ezért döntött úgy néhány tucat tag, hogy az egyesületen belül létrehoz egy olyan szervezeti egységet, amely kifejezetten a természetes és mesterséges élőhelyek megóvásával, védelmével, helyreállításával foglalkozik.

AZ INDULÁS

A szakosztály gondolata 2025 márciusában egy élőhelykezelésen, a löszgyepi növényfajok fennmaradását segítő cserjeirtáson pattant ki a székesfehérvári Aszal-völgyben, ezért jó két hónappal később a koronázóváros adott otthont az alakuló ülésnek is. A részben internetes közvetítéssel lebonyolított eseményen a tagság megválasztotta a vezetőséget, a szakosztály elnöki tisztségét Fűri András látja el. Szakosztályunk örömmel fogad minden MME-tagot, a jelentkezési lap az mme.hu honlapján, az alakulásról szóló hírben (Hírek / 2025/06/03) érhető el.

Tervezett tevékenységeink egyfelől öt élőhelytípus – gyepek, vizes élőhelyek, erdők, mezőgazdasági területek és urbánus élőhelyek (kertek, parkok) – aktív védelmét célozzák. Kiemelt feladatunk a helyi természetvédelmi területek számának növelése és ezek fenntartásában való aktív részvétel. Igyekszünk kapcsolatokat kiépíteni a legkülönbözőbb állami és civil szervezetekkel, tagságunkat bevonni a már jelenleg is országszerte zajló élőhelykezelési munkákba, miközben mi is szeretnénk ilyen akciókat megszervezni és elindítani. Végül pedig fontos ezen tevékenységek, a jó gyakorlatok bemutatása.

Közösségi cserjeirtás a homoktővis élőhelyén Budapesten (fotó: Bajor Zoltán)

A szakosztály csak nemrég alakult, saját akcióink jelenleg még tervezés alatt állnak. Ezért úgy gondoltuk, jövőbeli elképzelések helyett inkább olyan, már lezajlott programokról, munkákról, eredményekről számolunk be, amikor tagjaink önmagukban vagy más szervezetek szereplőiként dolgoztak a természet megőrzése érdekében.

PARTFAL-REKONSTRUKCIÓ BOCSKAIKERTBEN (HAJDÚ-BIHAR)

2025. április elején az MME Hajdú-Bihar Megyei Helyi Csoportja élőhelykezelést szervezett Bocskai kertben. Egy felhagyott homokbánya falait újtottuk meg úgy, hogy költésre és üregkészítésre alkalmas legyen a visszaérkező gyurgyalagok és partifecskek számára. Ugyanezen a homokfalon két évvel korábban is végeztünk már hasonló munkát, ám időközben a növényzet újra birtokba vette és fészkelésre alkalmatlanná tette az élőhelyet. Idén tucatnyi önkéntessel vágtunk neki a

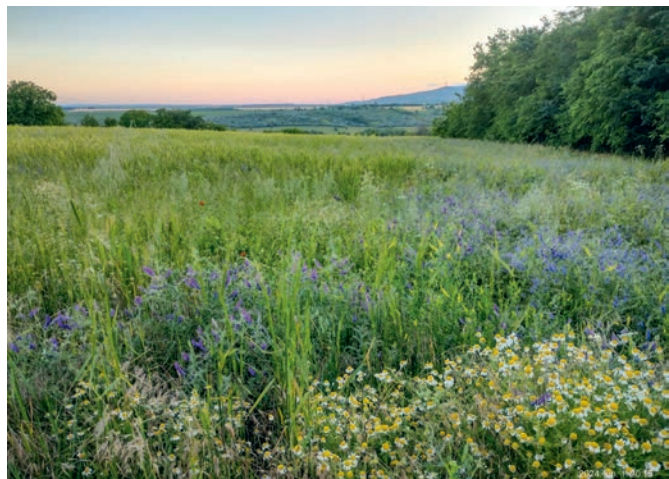
Partfal rekonstrukció kézi erővel (fotó: Pásti Csaba)

feladatnak, és néhány óra múlva jókora felületet sikerült megtisztítani, miközben azért madarászatra is jutott idő. Köszönjük minden résztvevő munkáját, külön köszönet a Vénkerti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola madarászulsulainak, akik Tar István vezetésével vettek részt az aktív természetvédelmi tevékenységben.

Pásti Csaba és Tóth Máté

SZÁNTÓK VISSZAGYEPESÍTÉSE MARTONFÁN (BARANYA) ÉS SZÉKESFEHÉRVÁRON (FEJÉR)

Vannak olyan kis területű, lejtős, gazdálkodásra kevésbé alkalmas szántók, ahol érdemes megfontolni a visszagyepesítést. Mindkét most bemutatott esetben célként fogalmazódott meg az erózió mérséklése és az élőhely színesebbé tétele. Martonfán 2024-ben egy 0,4 hektáros parcellába négy fűféléből álló kaszálókeverék került, amely azonban kiegészült négy további kétszikűvel: pillangósokkal (baltacím, bíborhere, bükköny), illetve mézontófüvel. A pillangósok kiváló nektárforrást jelentenek, emellett a széna takarmányértékét is növelik.

Visszagyepesítés Martonfán (fotó: Gaszler Péter)

Visszagyepesítés Székesfehérváron (fotó: Kovács Gergely Károly)

Székesfehérváron egy 2 hektáros, szabálytalan alakú táblába 2013-ban lucerna és szarvas kerek keveréke került. Az évek során a pillangósok helyét a szomszédos löszgyepből besodródott fűfélék és egyéb őshonos növények vették át (osztrák len, pusztai árvalányhaj, szomorú estike, ligeti zsálya), különösen a magasabb, száraz, homokos talajú részeken. Ez jól modellezi, hogy a lucernatelepítés, majd az évenkénti kaszálás az egyik legegyszerűbb visszagyepesítési módszer fűmag nélkül is.

Gaszler Péter és Kovács Gergely Károly

A HORTOBÁGY TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET ÉS A VIZES ÉLŐHELYEK (HAJDÚ-BIHAR ÉS JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK)

Az 1993-ban alapított, Pro Natura díjas civil szervezet a tágabb értelemben vett Hortobágyon tevékenykedik, munkája során sikeresen ötvözi a tudományos megközelítést, gyakorlati élőhelykezelést és szemléletformálást. Eddig körülbelül 10 ezer hektár szikes vizes élőhely rekonstrukciójában vettünk részt, élőhelyet teremtve ezen sérülékeny élőhelyekhez kötődő madárfajok tömegeinek. Már a kezdetektől voltak kisebb vizes élőhely-védelmi programjaink: 1995-ben 11 hektáron hoztunk létre szikes tavi mintájú élőhelyet egy hajdani rizstelepen (Karácsonyfok), a Kis-Jusztus mocsárban 10 hektáros részen kopár felszínek kialakítására, majd árasztására és mangalicá-

Villanypásztor segítségével végzett élőhelykezelés (fotók: Szilágyi Attila)

Élőhelykezelés szürkemarhával

val történő kezelésére került sor. 1996-ban a Kis-szeg területén, 1998-ban pedig a Dinnyés-laposban teremtettük meg az árasztási feltételeket elsősorban a vonulást szolgáló vizes élőhelyek kialakításához.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás megnyitotta a lehetőséget a LIFE pályázatok megvalósítására, ami nagyságrendekkel megnövelte az egyesület lehetőségeit a vizes élőhelyek védelme terén. Több LIFE pályázat segítségével sikeresen végeztünk el vizes élőhely-rekonstrukciót Nagy-Vókonya, Bal-mazújváros (Nagy-szik, Magdolna-puszt) területén, valamint partnereként vettünk részt a hortobágyi legelőtavak rehabilitációját célzó pályázatban. Jelenleg két LIFE pályázat keretében valósítunk meg vizes élőhely-rehabilitációt: szikes vizes élőhelyláncolatokat állítunk helyre a láncolatok fizikai akadályainak felszámolásával, valamint a csíkosfejű nádiposzáta egykori fészkelőhelyeiül szolgáló szikes rétek állapotát javítjuk.

Ecsedi Zoltán és Zalai Tamás

SZIKES TÓPART KEZELÉSE ABA-FELSŐSZENTIVÁNON (FEJÉR)

A Kárpát-medence egyik legkisebb természetes állapotú szikes tava az Aba határában levő, mindössze 2 hektáros Sóstó. A Sárvíz-völgyi Tájvédelmi Körzet részeként országosan védett tó sztyeptáiban alakult ki, és igen jó állapotban maradt fenn, pedig néhány évtizede még egy lecsapoló árkot is keresztül-húztak rajta. A meder erősen sós, a nagy szikes tavakat megsegényítően gazdag szikes növényzettel (magyar sóballa, szárnyasmagvú budavirág, hegyes bajuszpázsit, pozsgás zsáza) és madárvendégekkel (gulipán, gólyatöcs, piros lábú cankó, nagy póling, sárjáró). Azonban még ennél is egyedülállóbb, hogy kicsivel feljebb, a part mentén igen fajgazdag löszgyepi növényzet díszlik (tarka sáfrány, apró nőszirm, tavaszi hérics,

Szikes tó partvonalának kézi kaszálása a sóvirág tövek kíméletével (fotó: Kovács Gergely Károly)

pusztai árvalányhaj, érdes csüdfű, budai imola). Az aprócska szikes tó ökoszisztémája mégis veszélyben van! A területen már legalább 40 éve nincs legeltetés, ezért a part mentén a nád erősen terjed. A tó élővilágának megőrzése érdekében 2017-től végezzük a tó déli partján a nád visszaszorítását, eredetileg egy, terveink szerint 2025-től évi két kaszálással. A levágott növényi anyagot mindig kihordjuk a tómederből. A legrégebb óta kaszált részek a munkánk nyomán nagyon megszépültek, a nád szinte eltűnt, megjelentek addig csak a nád alatt sínylődő növényfajok (például pókbangó), ezért fontos feladat az akciót a tópart minél nagyobb részére kiterjeszteni. Ez reményeink szerint nagyobb összefogással, további önkéntesek bevonásával valósulhat meg. Célunk az, hogy ez a kis szikes tó a jövőben ne csak a partmadarak fontos táplálkozóhelye legyen, de azok fészkelőhelyévé is váljon, miközben partján a Mezőföldre oly jellemző színpompás lösznövényzet is fennmaradhat.

Flesch Márton, Járosi Adrienn és Kovács Gergely Károly

ÉLŐHELYKEZELÉSEK ÉS AKTÍV TERMÉSZETVÉDELME BUDAPESTEN

Az MME Budapesti Helyi Csoportja a főváros területén közel 20 éve folytat közvetlen beavatkozással járó élőhely-rekonstrukciós tevékenységet. Ennek zászlóshajója a 2006-ban útjára indított homoktövis élőhely-kezelési akcióorozatunk, amelyet eleinte évente egy alkalommal, pár év elteltével pedig kétszer szervezünk meg kora tavasszal és késő ősszel. A hosszú távú munka célja, hogy az itt található, igen értékes homoki gyepterületet sajátos növény- és állatfajaival együtt hosszú távon megőrizzük. Ezt közvetlenül veszélyezteteti számos invazív

fásszárú jelenléte, többek között a keskenylevelű ezüstfa, a zöld juhar, a fehér akác és a feketefenyő. A kezeléseket alkalmanként kis területrészek megnyitásával végezzük, amelyre több éven keresztül vissza-visszatérve konzerváljuk az eredeti állapotokat. A kis léptékű beavatkozások nem teremtenek nagy kiterjedésű ideiglenes „tájsebet”, megakadályozva ezzel

Élőhelykezelésre készülve a fővárosi Tamariska-dombon (fotó: Orbán Zoltán)

Önkéntesek szorgoskodnak a Tétényi-fennsíkon 2024 februárjában (fotó: Bajor Zoltán)

más tájidegen, invazív növényfaj megtelepedését. A munkálatok ezért tudatosan kis intenzitással zajlanak. Ennek ellenére ma már a 2006-os állapotokhoz képest legalább 10 hektárral sikerült növelni az értékes és regenerálódó élőhelyfoltok kiterjedését.

Ezenkívül sokat tevékenykedtünk más, helyi jelentőségű budapesti természetvédelmi területeken is, mint amilyen a XII. kerületi Kis-Sváb-hegy, ahol északi kitettséű lejtősztyepprétek megnyitásával kedveltünk számos védett és fokozottan védett növényfaj állományának, illetve a II. kerületi Ferenc-hegy. A XXII. kerületi Tétényi-fennsíkon a Zöld Jövő Környezetvédelmi Egyesülettel karöltve már másfél évtizede teszünk aktívan az itt található, igen értékes lejtősztyepprétek védelméért. Néhány alkalommal besegítettünk a főváros országos jelentőségű élőhelyeinek kezelésébe is, mint amilyen a homoki élőhelyeiről ismert csepeli Tamariska-domb, valamint a XI. kerületi Sas-hegy.

Tevékenységekünk nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a gödöllői Tölgy Természetvédelmi Egyesülettel ráirányítottuk a figyelmet több helyi jelentőségű védett élőhely mellett néhány védelemre érdemes területre is, amelynek nyomán az elmúlt két évtizedben konkrét védetté nyilvánítások is történtek a fővárosban. Mindezek felül ezek a megmozdulások hozzájárultak

ahhoz is, hogy a FŐKERT Nonprofit Zrt. jogutódjánál, a Budapesti Közművek Nonprofit Zrt.-n belül megalakulhatott egy önálló Természetvédelmi és Erdőkezelési Osztály. A társaság ezen részlege ma már a Budapest Főváros Önkormányzata tulajdonában álló összes erdőterületért és helyi jelentőségű védett természeti érték kezeléséért felelős közel 1400 hektáron. A fent említett tevékenységek életre hívása szerepet játszott az ország egyetlen önkormányzati természetvédelmi őrszolgálatának megalakításában is, amely ma már hét fővel látja el Budapest helyi jelentőségű természetvédelmi területeinek és természeti emlékeinek megóvásával járó feladatokat.

Bajor Zoltán

FAJGAZDAG TÖLGYES VÉDELME ÉS CSERJESZINTJÉNEK REGENERÁCIÓJA VÁMOSPÉRCSEN (HAJDÚ-BIHAR)

A kevés épségben fennmaradt nyírségi pusztai tölgyes egyike az a Vámpércs határában található kis erdő, mely nem áll hivatalos védelem alatt, de a Tiszatáj Közalapítvány és a Rónaőrző Természetvédelmi Egyesület együttműködésével úgy tűnik, sikerül biztosítani hosszú távú megőrzését és értékei gyarapítását. Az alig félhektáros erdő 100-120 éves kocsányos tölgyeit vadkörték és mezei juharok kísérik. A szegélyeken változatos a cserjeszint (egybibés galagonya, kökény, fagyal, varjútövis, csíkos kecskerágó). A lágyszárúak között a sok, erdőssztyeppre jellemző faj (például édeslevelű csüdfű, közönséges méreggyilok, erdei gyömbérgyökér, orvosi és széleslevelű salamonpecsét, bársonyos tüdőfű, hagymás fogasír, erdei borkóró stb.) közül is kiemelkedik a mintegy 100 polikormon (sarjtelep – a szerk.), fokozottan védett magyar nőszirm. A kis élőhelysziget állatvilága is gazdag (erdei pinta, szécinege, erdei pacsirta, citromsármány, fülemüle, sárgarigó, vadgerle, kakukk, egerészölyv, zöld gyík).

Magyar nőszirm a vámpércsi tölgyesben (fotó: Papp László)

Idegenhonos növények kigyomlálása (fotó: Baranyiné Szabó Dorottya)

Az akácok helyére kerülő tölgyfák nevelése (fotó: Dudás Miklós)

A Rónaőrző Természetvédelmi Egyesület tagjai a Debreceni Egyetem Botanikus Kertje támogatásával (az ottani védett növény anyatelepről hatósági engedéllyel történő kiültetéssel) számos, a tájegységre jellemző védett és karakternövényt telepítettek az erdőbe (enyves zsálya, erdei szellőrózsa, szürke veronika, magyar kökőrcsin, nagy ezerjófű, homoki nőszirm, turbánliliom, bársonyos kakukkszegfű, tavaszi kankalin, gyöngyvirág), melyeket rendszeresen ápolunk, gondozunk. A be-cserjésedett tisztásokról a bokrokat visszaszorítottuk, az erdő melletti kis gypet kísérő szántó elszigetelésére tölgy-, kőris-, hárs- és nyírcsemetéket ültettünk. Az erdő határait földmérő szakemberrel kimértük, a sarokpontokra táblákat helyeztünk ki. Az invazív betelepülő fajokat (zöld juhar, kései meggy, alkörmös, selymekóró) kaszálással és egyedileg eltávolítják az erdőből és környékéről, de tervben van egy körülbelül 70 akácból álló tájidegen csoport letermelése is; ezt a közeljövőben az itteni magoncokból nevelt csemetékkel cseréljük majd le.

Gyarmathy István

AZ ERDŐMENTŐK ALAPÍTVÁNY TEVÉKENYSÉGE

Több mint egy évtizede működünk országos hatókörű civil szervezetként, jelenleg kilenc régióra tagozódva, mintegy 1700 önkéntes közreműködésével. Kiterjedt hálózatunk lehetővé teszi számunkra, hogy jelentős élőmunka-igényű élőhelykezelési és fejlesztési feladatokat lássunk el, szoros együttműködésben a nemzeti park-igazgatóságokkal, hatóságokkal és más szakmai, valamint civil szervezetekkel.

Élőhelyvédelmi divízióink egyik kiemelt munkaterülete az ócsai láperdő, ahol az elmúlt 10 év során több mint 100 ezer facsemete elültetésével járultunk hozzá a gombák által okozott kórispusztulás hatásainak mérsékléséhez, folyamatosan végezzük az inváziós fajok és a szürke nyár visszaszorítását.

A csévharaszi borókásban telepítést és ápolást végzünk, de besegítünk élőhelykezelésbe Budapesten (Denevér úti gyepfolt, Küddői-hegy, homoktövis-élőhely), Székesfehérváron

Faültetés 2025 februárjában (fotók: Erdőmentők Alapítvány)

Boróka telepítése Csévharaszon

Zöld juharok gyérítése az ócsai láperdőben

Szemétszedés

(Aszal-völgy), Aba (belsőbárandi tátorjános) és Adony határában (gyapjas csüdfű élőhelye) is.

Erdőtelepítéseinkek többek között hozzájárultak a Főti-Somlyó természetvédelmi terület löszpusztai tölgyes területarányának növeléséhez és Szigetmonostoron az ártéri és homoki élőhelyek helyreállításához is. A vizes élőhelyeink megőrzése és helyreállítása érdekében a Naszályon patak- és forrásmentési akciókat szerveztünk, több alkalommal a Szilas-patak és legutóbb a Bér-patak völgyének hulladékmentesítését is elvégeztük. Élőhelyvédelmi feladataink között meg kell említenünk a természeti területekre illegálisan kihordott zöldhulladéktól és egyéb hulladékoktól való mentesítési feladatainkat is, amelyek során évente több mint 100 tonna szemetet gyűjtünk össze.

Kissné Dóczy Emília

HOMOKI ERDŐSSZTYEPP HELYREÁLLÍTÁSA ÖNKÉNTESSEKKEL KUNPESZÉREN (BÁCS-KISKUN)

A Kunpeszér határában fennmaradt Peszéri-erdő helyreállítására 2017 és 2022 között egy LIFE program zajlott (erről a Madártávlat 2023. tavaszi számában olvashatnak). Az akció izgalmas vonása, hogy a komoly, legtöbbször gépi erejű erdészeti beavatkozások (tuskópászták eldőzerolása, idegenhonos állományok letermelése, talaj-előkészítéssel telepítés, özönfajok injektálása) mellett önkéntesek kézi munkájára is nagy szerep hárult. A projektidőszak alatt és azóta is több százan szorgoskodtak a Peszéri-erdő érdekében. Az inváziós fásszárúak magoncainak, fiatal egyedeinek célzott kiszedését egyedülálló módon versenyen is végzik, ez a Fanyűvő Kupa. Az önkénteseket a kupán meleg étel és nyeremény, a felújított erdészházban szálláslehetőség várja, miközben munka közben már ők maguk is képesek a tevékenység hatását felmérni, az özönfajok visszaszorulását dokumentálni. De más

Faültetés önkéntesekkel (fotók: Schneider Viktor)

tevékenység során is elkelnek a szorgos kezek, erről szól az alábbi beszámoló:

„Március 8-án reggel kilenc órakor, szép tavaszi napsütésben érkezünk a Peszéri-erdőben levő erdészházhoz, hogy napunkat faültetéssel töltsük. A terület természetvédelmi őre és egyben az esemény szervezője, dr. Vadász Csaba fogad minket. Vele és nyolcéves Janka lányával együtt 11-en vagyunk. Csaba most is ismerteti, hogy az aznapi munkánk hogyan illeszkedik egy nagyobb egészbe. Mesél arról, hogy a növények hogyan alkalmazkodnak a szárazsághoz, elmagyarázza, hogy miért fontos, hogy helyben szedett makkból nevelt csemetéket ültessünk, s azokat vadkizáró kerítéssel körbevegyük, bemutatja, hogyan kell szakszerűen elültetni egy csemetét. Ezután kialakítjuk a csapatokat. Két fiú és egy lány dolgozik együtt, a fiúk felváltva működtetik a gödörfúró gépet. Egy emberünk a gyökérzet visszavágásával készíti elő a csemetéket, s hogy ő se érezze egyedül magát, Janka mellette marad, csacsog, mesél, s segít, amiben tud. Mi pedig négy órán keresztül ültetünk.

II. Peszéri FAnyűvő Kupa

Gyorsan megtapasztaljuk, hogy a homokos talaj bizony tényleg nagyon gyorsan kiszárad, néhány gödörnél többet nem érdemes előre elkészíteni. Kis rábeszélésre Janka is elültet egy fácskát, s valószínűleg tetszik neki a munka, mert beáll az egyik csapathoz. Minden a terv szerint halad, délután kettőkor a hatzázadik csemete is a helyére kerül, így indulhatunk vissza az erdészházhoz, ahol Csaba már vár minket a pörkölttel. Ebéd után munkánk elismeréseként még kapunk egy kis szakvezetési kirándulást is. Megfigyeljük az azonos talaj- és éghajlati viszonyok között, de másfajta tájhasználatnál kialakuló eltérő életközösségeket, a legelők jelentőségét, meglátogatunk egy gazdaságilag nem értékes, de rendkívül fajgazdag, tájképileg is szép erdőrészt, sőt egy olyan, kis méretű tölgyfát, amely hihetlen módon több mint 100 éves lehet. Délután négy órakor elbúcsúzunk egymástól. Az esemény sikerét nem csupán a 600 elültetett csemete bizonyítja, hanem az is, hogy »újoncaink« egyértelműen azt állítják, szeretnének visszatérni."

Szabadi Ildikó

Magyarországon átvonuló

& itt költő ludak

VÖRÖSNYAKÚ LÚD

fokozottan védett

KIS LILIK

fokozottan védett

NAGY LILIK

vadászható faj :(

VETÉSI LÚD

& TUNDRALÚD

vadászható fajok :(

Taxonómiai változás: nem olyan régen derült ki, hogy a vetési ludak állománya valójában két fajra osztható. A másikat tundralúdnak nevezték el, mert a vetési ludaknál északabbra fészkel.

NYÁRI LÚD

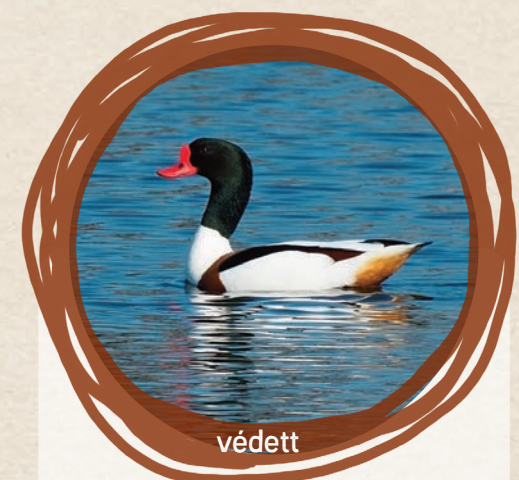

vadászható faj :(

Magyarországon évente közel 5000 pár költ. Enyhébb teleken áttelel, hidegebb teleken az Appennini-félsziget felé vonul.

● fészkelőhelyei

BÜTYKÖS ÁSÓLÚD

védett

Hazánkban évente 15-41 pár költ. Üres borz- és rókakotorékokban fészkel.

Ősszel az átvonuló egyedekkel együtt elvonul, ritkábban áttelel.

● fészkelőhelyei

Szerencsés pillanatok = ritka szép élmények

Egy ritka fajt megpillantani kiváltságos érzés. Biztatlak benneteket, hogy legyen nálatok egy kis messzelátó, amikor kirándultok, sétáltok egy folyó vagy tó partján. Találkozhattok olyasmivel, amivel egész életetek során csak egyszer fogtok... Nagy pillanatok ezek! :)

JÁTÉK

Ritka ludak Magyarországon

Tegy rendet a betűk között, hogy megtudd, kik ők!

ÖÖ
S V lúd
r

ÖÖ
S V
r ásólúd

lúd

lúd

lúd

apác -lúd

lúd

Megoldásaidat 2025. október 25-ig várjuk ide: csipogo@mme.hu.

(A megfejtés beküldői hozzájárulnak nevük közléséhez.)

Szerkesztő: Kiss Maja
Madárfestmények: Kókay Szabolcs
Fotók: MME archívum

Előző számunk nyertese: Zsidi Kincső

MME

2025. április–június

HÍREK

Az MME a 30 helyi csoport alkotta országos hálózat keretében végzi a legkiterjedtebb természetvédelmi és szemléletformáló munkát. Belépéskor tagjaink automatikusan a lakóhelyükhöz legközelebbi csoporthoz kerülnek, de természetesen lehetőség van a kérésnek megfelelő csoportba kerülésre is. A helyicsoport-hálózatról és programjaikról az MME-honlap mme.hu > Szervezet > Helyi csoportok > Aktualitások > Hírek, események oldalán, valamint a kezdőoldalon Kiemelt hírek és Közélgő események rovataiban lehet tájékozódni. Amennyiben szeretne bekapcsolódni a csoportja munkájába, kérjük, vegye fel a kapcsolatot a helyi tisztségviselőkkel, és iratkozzon fel a levelezőlistára is.

BARANYA MEGYEI CSOPORT

Április 5–6-án ismét önálló standdal vettünk részt Orfűn a Medvehagyma-fesztiválon. Április elején megtartottuk az első gyűrűzést az újonnan kialakított gyűrűzőhelyen a pécsi Tüskésréten, április 15-től pedig a CES- (állandó ráfordítású gyűrűzés) program keretében további nyolc alkalommal tartottunk a nagyközönség számára is meghirdetett bemutatógyűrűzést és madárismereti oktatást. Április 26-án a Föld napja alkalmából tartott rendezvényen szintén önálló standdal jelentünk meg

Bemutató gyűrés Tüskésréten (fotó: Mecskei Mária)

Múzeumok Éjszakája Pécsen (fotó: Vincze Etelka)

Pécsett, a Tettyén. Április 30-án egy, május 9-én két és május 17-én egy helyszínen tartottuk meg a Fülemlék Éjszakája rendezvényt, amelyen összesen körülbelül 90-100 fő vett részt. Itt a madarak éneke mellett madárgyűrzési bemutató vagy madárismereti séta is színesítette a programot. Május 9–11. között a Madarak és Fák Napja rendezvényt sorozat keretében három helyszínen képviseltük az egyesületet, míg 24-én a cserkúti falunapon adtunk feladatokat a gyerekeknek gyereknapi alkalmából. Június 21-én a Múzeumok Éjszakája-program keretében a Pécsi Természettudományi Múzeumban standoltunk és adtunk játékos feladatokat kicsiknek és nagyoknak.

Természetvédelmi programjaink közül elvégeztük az MMM- és MAP-felmérések aktuális feladatait. Folyamatosan fut a gyöngybagoly- és vércseládák ellenőrzése, a CES madárgyűrűzési program a pécsi Tüskésréten, a megyében fészkelő, fokozottan védett madárfajok (rétisas, fekete gólya, vörös kánya, barna kánya stb.) fészkelési eredményeinek nyomon követése is.

A késő tavaszi, kora nyári kirepülési időszakban a telefonos tanácsadásra és segítségnyújtásra is folyamatosan szükség van. Hetente több tucat hívást kapunk fészkekből kiesett vagy frissen kirepült madárfiókák ügyében. Amennyiben tényleg segítségre szorul a madár, akkor a Szigetvári Madármentő Állomás fogadja és gondozza a sérült, elárvult madarakat, és szerencsére nagy százalékban vissza is juttatja őket a természetbe.

Fülemülék éjszakája Pécssett (fotó: Vincze Etelka)

Nyári programjaink közül a legjelentősebb az idén 45 éves Sumonyi Nyár-ősz Madárgyűrűző Tábor, amely július 19-től október végéig várja a táborozókat és látogatókat. Ezenkívül több rendezvényen fogunk megjelenni önálló standdal. Ezúton is köszönjük minden önkéntesünknek a programokban nyújtott segítségét!

Kiss János
irodavezető

BÉKÉSI MEGYEI HELYI CSOPORT

Idei első bemutatógyűrűzésünket április első hétvégéjén Békéscsaba mellett, Pósteleken, a kastélyparkban szerveztük meg. A gyűrűzés mellett a parkban megismerkedtünk a terület jellegzetes madárfajaival is.

Második alkalommal szerveztük meg az MME által meghirdetett Madarak és fák napja országos verseny megyei fordulóját. Hatalmas öröm számunkra, hogy országos szinten vármegyénkben sikerült a legnagyobb számú jelentkezőt verbuválni. Összesen 27 csapat, 81 általános iskolai felsős diák mérettette meg magát. Akadt olyan intézmény, ahol a jelentkezők száma miatt a versenyre való bekerülést iskolán belüli házi verseny előzte meg. A versenyhelyszínt biztosító iskola (a békéscsabai Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola) aulája izgatott, kíváncsi gyerekekkel telt meg. Az iskolával már az előző évben szoros együttműködés, támogató jellegű kapcsolat alakult ki, külön oktatóanyaggal készültek a gyerekeknek. Amíg

Eredményhirdetés a vetélkedőn (fotók: Tőgye János)

a diákok a versenyfeladatot oldották meg, a felkészítő/kísérő pedagógusoknak helyi csoportunk egy, az oktatási-nevelési programba illeszkedő előadással készült, amelyet kötetlen beszélgetés követett. A versenyt támogató iskola a versenyt beillesztette a Fenntarthatósági Témahét tematikájába.

Év madara előadás a felkészítőknek

A témahétén pedig további madarászattal, madárfelismeréssel kapcsolatos versenyfeladatokat adtak diákoknak. A vármegyei fordulónk győztese az előző év számos visszatérő csapata közül került ki, amely végül az országos döntőben a hetedik helyen végzett.

Április második hete az általános iskolákban Fenntarthatósági Témahét volt. Ebből az alkalomból Békéscsabán a Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola nyolcadik osztályosainak tartottunk előadást a madárvonulásról, valamint egy terepi bemutatót. Április közepén a Biharugrai-halastavakon szerveztünk egy kirándulást, ahol az év madarát, a bőjti récét, és a vizes élőhelyek fontosságát ismertettük meg a program résztvevőivel. A délelőtti kirándulás alkalmával mintegy 50 madárfajjal találkoztunk. A Fülemlék Éjszakáját idén Békéscsabán, a CsabaParkban tartottuk meg május 2-án este. Az érdeklődő családokkal sétáltunk az alkonyati időszakban a parkban, ahol a fülemlék mellett a park többi jellegzetes lakójával is megismerkedtünk.

Részt vettünk az MME Mindennapi Madaraink Monitoring-jának, a Madárterritórium-térképezés és az Országos úszóréce-felmérés monitoringprogramjaiban is. Az MME Vízimadár-védelmi Szakosztályának kezdeményezésére bekapcsolódunk áprilisban a cigányréce és bőjti réce szinkronszámlálásába is.

Ferkovics Edina és Vasas András

BÖRZSÖNYI HELYI CSOPORT

Az év első két hónapjában az odúzás volt a főszerep, két odútelepünket újítottuk fel Diósjenőn és Szobon. Az odúkopácsoló napunkon 20 önkéntes segítségével 20 B, 40 nyaktekercs- és 10 füleskuvikodú készült el. Februárban az IKEA-hálózat 14 önkéntese készített még 17 B odút a Börzsönyi odútelepekhez.

Márciusi tisztújító közgyűlésünk után elnökünk Nagy Csaba, az elnökségi tagok Cserép György, Horváth Balázs, Kazi Róbert, Rottenhoffer István, Varga Péter és Vásony Petra lettek. Tavasszal beindultak képzéseink, Dunakeszin kezdő madarászképzést, a gödi lápréten pedig nyilvános madarászatot hirdettünk. Folytatódott a „Madármegfigyelés kezdőknek” sorozatunk, valamint iskolákban kapcsolódtunk a fenntarthatósági témnapokhoz, a Föld napjához és a Madarak és Fák Napjához. A Bükk Helyi Csoporttal közösen fehérhátúfakopáncs-felmérésben vettünk részt a Tarna-vidéken. Csoportunkat kilenc fő képviselte, a 28 megtalált revír mellett több urálbogyó-fészkelést is azonosítottunk. A Váci Zöld Fesztiválon standdal képviseltük az MME-t. Májusban a gödi önkormányzattal közösen szerveztünk Madarak és Fák Napját,

Odúkopácsoló nap a Facél Kft. váci asztalosműhelyében (fotó: ifj. Varga Péter)

Madarászás a Dunán sárkányhajókból a gödi Madarak és Fák Napján, a „kapitányi” székben Antalné Forintos Nikolett és Gyenes János (fotó: Cserép György)

ennek egyik népszerű eleme volt a sárkányhajókból történő madármegfigyelés tapasztalt monitoringozóink segítségével. A dunakeszi gyermeknap rendezvényen az önkormányzat zöldsátrában kaptunk helyet, itt is nagyszámú érdeklődőnek mutattuk be az egyesület értékeit. Május végén Glemba Gábor vezetett lepkésztúrát Csomád határában, Vácdukan Menyházi Regina mutatta meg nekünk a fokozottan védett tátorját.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park igazgatói elismerését két tagtársunk is kiérdemelte, Ferenczi Balázs elsősorban a Börzsöny hegységben lévő pannonyi-populációk feltérképezéséért kapta a kitüntetést, de a Börzsönyben kezelt több mint 50 urálbogyó-odú alpinechnikával történő kihelyezése, karbantartása is az ő nevéhez fűződik. Rottenhoffer Istvánnak a nemzeti park Börzsöny-gödöllői tájegységében végzett, széles körű, számos élőlénycsoportra kiterjedő, OpenBioMaps-adatbázisban történő, terepi biotikai adatgyűjtő munkáját díjazták.

Évek óta kiemelt programjaink közé tartozik az odútelepeinken fészkelő madarak fiókáinak gyűrűzése, melyet Dénes János neve fémjelez. Ebben az évben a széncinegék odúfoglalása átlagos volt, 624 szén- és 248 kékcinege-fiókat gyűrűztünk, az örvös légykapók száma kicsit emelkedett, 320 fiókat jelöltünk. Öt éve kezdtük el a hegyi billegető fészkelését segítő

Rottenhoffer Balázs odúbemutatót tart a vácrátóti Nemzeti Botanikus Kertben a Fenntarthatósági Témahét kapcsán (fotó: Varga Gyöngyi)

odúprogramunkat. Idén sikeres évet zártunk, összesen 68 hegyibillegető-fiókat jelöltünk. Több éve monitoringozzuk a kis légykapó fészkelő állományát a Börzsönyben. Az ismert előfordulási helyek mellett újabb revírek is előkerültek. A megfigyelési adatok pontossága érdekében gyűrűzéseket végzünk, idén 33 kis légykapó lábára került egyéni jelölőgyűrű, ami rekordnak számít.

Varga Péter

BÜKKI HELYI CSOPORT

Tavasszal és nyáron mindig megtapasztaljuk, milyen is az, amikor minden egyszerre történik. Idén sem volt ez másképp, helyi csoportunk összesen 58 programot valósított meg három

Föld Napja az egri Civil Közösségek Házában (fotó: Szitta Emese)

Gólyagyűrűzés – a képen Erdei Nikolett, Szabó Antal, Bodzás János (fotó: Hák Flóra)

Tölgyes cserjeszintjének élővilágát vizsgáljuk kopogtatóernyőzéssel – a képen Szitta Emese (fotó: Szakács Gabriella)

hónap alatt. A természet éledésével együtt az emberek nyitottabbak, érdeklődőbbek, kíváncsiabbak lesznek. A jeles napok is hozzájárulnak mindehhez, hisz a pedagógusok számára jól átlátható keretet adnak a környezeti nevelésnek. A gyerekeket, fiatalokat most még inkább el szeretnénk érni, így az intézménylátogatások mellett sok egyéb alkalmat biztosítunk nekik a velünk való találkozásra. A Tiszalúci Gyűrűzőtábor ennek is stabil bázisa, hisz nyitott mindenki számára a havi CES-gyűrűzés és más gyűrűzési alkalmak is. Igyekszünk munkánkat és közösségünket más programokkal is bemutatni. Ilyen volt a kékvércse-költőláda kihelyezése a Borsodi-Mezőségben, de nagyrészt e célt szolgálják az odútakarítások, az MME-standok és a Fülemülék Éjszakája. A gólyagyűrűzések 2025-ben még nagyobb területen valósultak meg, több mint ezer fős közönséggel. Idén indult a havi rendszerességgel tartott, hiánypótló Egri Természetvédelmi Klub. Az érdeklődők a szakmai előadás után beszélgethetnek az előadóval a természetvédelem kulisszatitkairól, és ők is megoszthatják velünk saját tapasztalataikat. A gyerekek számára is biztosítunk elfoglaltságot foglalkoztatásokkal, de többnyire ők is bekapcsolódnak a beszélgetésekbe, és figyelmesen hallgatják az előadást. A részt vevő 20-40 fő nagy része nem tagunk még, de bizunk benne, hogy a klub által növelhetjük azok számát, akiknek az értékrendjében a természet védelme prioritást élvez.

Szitta Emese

CSONGRÁD MEGYEI HELYI CSOPORT

Helyi csoportunk minden évben kiemelt figyelmet fordít arra, hogy az év madarát, év kétélűtűjét/hüllőjét, illetve azok védelmét népszerűsítse programjain. Ezen apropóból tartott előadást a Szent-Györgyi Albert Agórában Halpern Bálint az év kétélűtűjéről, a sárgahasú unkaról. Térségünkben közeli rokona, a vöröshasú unka fordul elő. E kis termetű békafajok bemutatását is célzó, madarászattal összekötött unkahallgató sétát szerveztünk a Baksi-pusztán.

Minden év április 21-én ünnepeljük a pólingok világnapját. A pólingok a legveszélyeztetettebb partimadárfaik közé

Odúbarkácsolás a Szegedi ÓVI Újvidéki Utcai Óvodájában (fotó: Verseczki Nikolett)

tartoznak. Erre hívta fel a figyelmet dr. Tokody Béla, helyi csoportunk titkára is a világ pólingjairól tartott előadásában.

A márciusi pallósr felújítását követően a Fehér-tavi Ornitológiai Táborban is megkezdődött a madárgyűrűzés. A hétvégi bemutatógyűrűzéseken túl hétköznapi is érkeztek – elsősorban óvodásokból, iskolásokból álló – szervezett csoportok, amelyek a térség madárvilágával is megismerkedhettek játékos formában.

A Fülemülék Éjszakája mindig népszerű programnak bizonyul. Idén is két helyszínen, Hódmezővásárhelyen a téglagyári tavaknál és Szegeden a Vízügyi Történeti Emlékhelynél tartottunk fülemüleének-hallgató sétát. Vásárhelyen a résztvevők testközelből is megismerkedhettek eme gyönyörű énekű madárral.

Helyi csoportunk számos felkérést kapott a tavaszi időszakban, így – többek között – részt vettünk a Kiskunsági és a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság, az újszegedi Bálint Sándor Művelődési Ház, az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark és a Szegedi ÓVI Újvidéki Utcai Óvodájának különböző rendezvényein madárgyűrűzési bemutatóval, madárismereti sétával, madaras foglalkozással, odúbarkácsolással. A Vásárhelyi Természetvédelmi Egyesülettel folyamatos az együttműködés.

A pannon szikes gyepek madárvilágának megőrzése környezeti nevelés és önkéntes munka segítségével (HUSR-B/23S/12/043) elnevezésű, határ menti pályázat keretében a Szerbiai Madártani és Madárvédelmi Egyesület önkénteseivel együttműködve megszerveztük a Magyarország–Szerbia határ menti régió szalakótaállományának felmérését. Ennek kapcsán június második hétvégéjén 254 szalakótaodú ellenőrzése zajlott le.

A fehérgólya-bemutatógyűrűzések mindig nagy népszerűségnek örvendenek. Júniusban Szegeden és Pitvaroson szerveztünk ilyen programot az MVM Démász Áramhálózati Kft. segítségével. Aktuális programjainkról Facebook-csoportunkban (<https://www.facebook.com/mmecsongrad>) vagy a 20/265-5638-as telefonszámunkon érdemes tájékozódni.

Verseczki Nikolett

HAJDÚ-BIHAR MEGYEI HELYI CSOPORT

Tavaszi első terepi programként, az áprilisi jó időt kihasználva, élőhelykezelést végeztünk Bocskai kert és Monostorduló között. Egy felhagyott homokbánya falait újítottuk meg úgy, hogy költésre, üregkészítésre alkalmas legyen a hamarosan visszaérkező gyurgyalagoknak és partifecskéknek. A munka közben madarászásra is jutott idő. Erdei pacsirtákat, citromsármányokat és vonulásban lévő hamvas rétihéjakat is sikerült

Botanikus kert gyűrűzés Dr. Juhász Lajossal (fotó: Szakál László)

Páti Csaba előadást tart (fotó: Helyi csoport archívum)

közelről megfigyelnünk. A munkában madarászslisaink és tagtársaink segédkeztek. Debrecen környékén áprilisban a hazaérkező nyaktekercsek és búbosbankák számára helyeztünk ki odúkat, hogy a költésüket elősegítsük. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság által szervezett Szent György-napi Kihajtási Ünnepe és Kézművesvásárra természetismereti játékokkal és standállítással készültünk, de sajnos az utolsó pillanatban az állategészségügyi járványhelyzet miatt a rendezvény elmaradt.

A madarak és fák napja alkalmából szervezett madárgyűrűzési bemutatókon 48 fő vett részt. 7 faj 15 egyedére került gyűrű. Köszönjük a Debreceni Egyetem Botanikus Kertjének a helyszín biztosítását! Gyűrűzőnk ezen a programon dr. Juhász Lajos volt.

A Fülemülék Éjszakája rendezvényt több helyszínen is tartottunk, mindenütt nagy volt az érdeklődés. A Debreceni Egyetem Botanikus Kertjében közel 70 fő vett részt május utolsó napján a gyűrűzésen. Szép madárkoncert közepette az esemény névadó madarát is megcsodálhattuk. Bocskai kertben egy vetítéssel egybekötött előadás meghallgatása után indult a népes csapat az erdőbe meghallgatni a csalóány énekét.

Az országos Madarak és fák napja verseny megyei fordulóját helyi csoportunk szervezte, rendezte. A területi forduló első helyezette a vénkerti madarászslis csapatunk lett, amelynek tagjai Tar István (Gruméte) irányítja. A csapat tagjai: Rácz Máté, Tóth-Korcsmáros Lajos és Darányi Bence Dániel. Továbbjutva képviselték a megyét, és az országos döntőn második helyezést értek el! A megyei verseny harmadik helyét szintén madarászslisok nyerték, a bocskai kert csapat felkészítője Páti Csaba volt. Gratulálunk minden csapatnak és felkészítőiknek! Bemutató CES-gyűrűzésre várta az érdeklődőket Tóth Máté titkárunk a hortobágyi-halastavi területen június közepén.

Sikerrel lezajlott a fehérgólya-bemutatógyűrűzési programunk is. A bemutatókat Debrecenben, Hajdúszoboszlón, valamint Balmazújvárosban rendeztük, itt volt a legtöbb érdeklődő, körülbelül 230 fő. Dr. Antal László gyűrűzte a fiókákat. Madárgyűrűzési bemutatót szerveztünk az áprilisban kezelt, Bocskai kert melletti homokfalakhoz, hogy megmutathassuk, hogyan foglalták el a gyurgyalagok és partifecskék a kitisztított homokfalakat.

Fájó szívvel búcsúztunk és kísértük utolsó útjára dr. Endes Mihályt, aki az MME alapító tagja és örökös tagja is volt. Miska bátyánk halála nagy veszteség a helyi csoportnak is, hiszen aktív, meghatározó tagja volt a közösségnek. A *Calandrella* című kiadványunk megálmodója, főszerkesztője, a szikpacsirta lelkes kutatója volt. Emlékét tisztelettel őrizzük.

Szakál László

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI HELYI CSOPORT

A tavasz a költések beindulásán kívül általában az iskolai, óvodai előadások és igények felfutásával is jár, amelyeknek idén is próbáltunk eleget tenni, már amennyire az lehetséges. Az említett időszakban hat helyszínen tudtunk előadásokat elvállalni, a témák a tavaszi költéstől az odúellenőrzésen át egészen a

A szárnyas szomszédaink a Közép-Tiszán c. vetélkedő díjazottjaival (fotó: Helyi csoport archívum)

Fészek- és odúellenőrzés a Jászkarajenői pusztán (fotó: Szébeni Krisztina)

biológiai sokféleségre gyakorolt emberi hatásokig terjedtek. Ez az időszak a kitelepülések időszaka is, melyből az aktív tagtársak közreműködésével szintén vállaltunk három helyszínt (Szolnoki Utazás és Szabadidő Kiállítás, a tiszafüredi Pünkösdi Zenei Piknik és a szolnoki Tiszavirág Fesztivál) öt nap terjedelemben. A Szolnoki Utazás és Szabadidő Kiállításon a helyi Tourinform irodával közösen Szárnyas szomszédaink a Közép-Tisza vidékén elnevezésű, ismeretterjesztő-játékos vetélkedőt hirdettünk a szolnoki általános iskolák alsó tagozatos diákjainak. A játék célja természetesen a Közép-Tisza-vidék, az Alföld természeti értékeinek népszerűsítése volt, de a feladatokban hangsúlyosan megjelent az év madara, a bőjti réce is. 22 csapat, kereken 100 gyermek vett részt a játékos vetélkedőn. Az eredményhirdetés a rendezvény második napján volt, a jutalmakhoz helyi csoportunk is hozzájárult. Mindezek mellett természetesen, amennyit csak lehet, az aktív tagokkal terepen is igyekszünk tenni a természet és a madarak védelme érdekében. Az MMM-és MAP-adatbázisokat folyamatosan igyekeztünk terepi megfigyeléseinkkel gazdagítani, odúink ellenőrzése mellett a természetes fészkelések felderítésén is dolgoztunk.

Pálkás Csaba János

KISALFÖLDI HELYI CSOPORT

Az év második negyedéve idén is akciódúsan telt a Kisalföldi Helyi Csoportnál. Folytattuk a madárvédelmi bemutatótevékenységünket: a Kónyi Deák Ferenc Általános Iskolában, a gyirmóti óvodában, a dunaszentpáli Duna-Gyöngye Óvodában, a győri Attila utcai óvodában és a Győrsági Kincskereső Óvodában tartottunk egy-egy előadást az intézmények felkérésére. Az önkénteseink által összeállított ismeretterjesztő beszámolók, a molinós és interaktív játékok, a toll- és madárhang-felismerő feladatok mind nagyon tetszettek a gyerekeknek; ezekkel a programokkal mintegy 850 óvodáshoz és iskolához jutottunk így el. Fülemlék Éjszakáját idén négy helyszínen szerveztünk, összesen 209 érdeklődő résztvevő volt a pannonhalmi, a péri, a győrszentiváni és a pinnyédi programon.

Az idei év újdonsága, hogy a Győr-ménfőcsanakai Bezerédj-kastély udvarába kihelyezett odúkhöz ellenőrző tûrákat szerveztünk, azaz április közepétől nagyjából kétheti rendszerességgel tartottunk odúzásos bemutatót. Tapasztalataink szerint a kisgyerekes családok körében tart inkább érdeklődésre számot ez a program, a négy alkalom során 58 látogató ismerkedhetett meg ezzel a madárvédelmi tevékenységgel, illetve az odúlakó madarakkal.

Fehérgólya-fiókák gyűrzése a Szigetközben (fotó: Bodor-Kasza Ágnes)

Fehérgólya-fiókák gyűrzése a Szigetközben (fotó: Bodor-Kasza Ágnes)

A madarak és fák napja alkalmából Pannonhalmán az arborétumban és a győri Apor Vilmos Katolikus Iskolaközpontban tartottunk madárgyűrzési bemutatót, illetve a győrszentiváni erdőbe szervezett madárfelismerő sétára csatlakozhattak hozzáink a résztvevők. A három helyszínen kiemelkedő, 850 fős létszámmal valósultak meg a programok.

Május végén az érdeklődők egy kellemes séta során betekintést nyerhettek a gönyői homokpusztán a búbosbankaálomány-felmérés munkálataiba. Az odúk többségében idén is volt költés, most is találkoztunk olyan tojóval, amely korábban itt lett gyűrzve, illetve a fiókák közül a már tollasak kaptak jelölőgyűrűt. Érdekesség, hogy itt az egyik D típusú odúban egy nyaktekerespár költött, melynek 9 fiókák fészekalját csodálhattuk meg. A kezelésünkben lévő gyöngybagolyládák ellenőrzése is megtörtént a költési időszakban, továbbá a vörösvércse és a kuvikfiókák jelölőgyűrzését is elvégeztük.

Az eseményekben, élményekben bővelkedő tavaszi hónapok után júniusban mindjárt volt három jelentős megmozdulásunk is. Június 14-ére szerveztük a IV. Szanyi Gólyafesztivált; a gyűrzési program, az odúkésztés, a gyerekjátékok, a fotókiállítás mellett idén madárismereti sétát is tartottunk, illetve egy solymászbemutató is színesítette a palettát. A 11 fészekből a tavalyi 34-hez képest idén 29 kiscigolya lábára került gyűrű. Még ugyanezen a hétvégén a Pannonhalmi Levendulanapokon is részt vettünk. A nagy meleg ellenére is sok látogató volt kíváncsi a standunkon található játékokra, a madártollakat és tojásokat bemutató előadásra, érdeklődtek a tevékenységünkről, és szép számmal csatlakoztak a gyűrzőbemutatókhoz és az arborétumi sétákhoz.

Június 18-án, 23-án, 25-én és 27-én zajlott a Tóköz, a Szigetköz, a Győr környéki és a Fertő-parti gólyafiókák gyűrzése, mely programok során több mint 2000 érdeklődő tekintet kíséretében 126 kiscigolya gyűrzését végeztük el.

Mindezek mellett a háttérben már folyamatos egyeztetések zajlottak a nyári táborok programjairól, a szükséges előkészületekről, hisz az utánpótlás-nevelésre igyekszünk nagy hangsúlyt fektetni, illetve láttuk az elmúlt években, hogy a fiatal madarászok ezeket a tábori eseményeket milyen nagy lelkesedéssel várják, és ezt a népszerűséget természetesen szeretnénk továbbra is fenntartani. Idén három turnusban vehetnek részt a 10–16 évesek a fehértói tábor életében, melynek sikerességéről, tapasztalatairól a téli lapszámban számolunk majd be. Addig is szép nyarat, jó pihenést és sok madaras élményt kívánunk mindenkinek!

Mikó Ágnes

SOPRONI HELYI CSOPORT

Helyi csoportunk megalakulásától kezdve ismeretterjesztő előadásokkal kötjük össze a rendszeres összejöveteleinket. 20 éve a Soproni TIT szervezetével együttműködésben a Breuer György Madártani és Természetvédelmi Szabadegyetem adja a keretét ennek. Bár ősztől a taggyűléseket újra a Soproni Egyetemen tartjuk, a TIT-es előadások tovább folytatódnak, ebben

Fehérgólya-gyűrzés Fertőszentmiklóson (fotó: Tömördi-Fejes Márta)

Fülemlék éjszakája, Sopron (fotó: Stofa Krisztián)

a negyedévben három előadásra került sor, ezeket főként diákok és nyugdíjasok látogatják. Április közepén Faragó Sándor professzor vezetésével kirándulást szerveztünk tagjainknak a Mosoni-sík egyik tűzokdűrgőhelyére. A Fertő mellett az 1980-as évek elejéig szörványosan fészkelő tűzok nálunk ma már igen nagy ritkaság, ezért volt nagy meglepetés egy fiatal kakas megjelenése Balfnál 10 éves szünet után. A Fülemlék Éjszakája-programot ez évben két helyszínen szerveztük meg, az Eszterháza Központtal közösen – már hagyományosan – a nagycenki Széchenyi-kastély parkjában, továbbá a Soproni Egyetem együttműködésével a Botanikus Kertben. Felkerestük az 50 éves fennállásunk alkalmából ültetett hársat, Cserpes Tamás bemutatta az arborétumot és értékeit. Nagycenken sikerült egy fülemlét meggyűrűzni, így a résztvevők közelről is megismerkedhettek a program névadójával. A Madarak és Fák Napját idén május 29-én tartottuk a soproni Lewinszky Anna Gyakorló Óvodával (Zsilip utcai óvoda) közösen. Hársat ültettünk az udvaron a gyerekek lelkes segítségével, nagy sikere volt a madárgyűrzésnek, a Fertő–Hanság Nemzeti Park munkatársaival közösen tartott játszóházban a kételtűekkel, hullókkal és természetesen a madarakkal ismerkedhettek a legkisebbek.

A Tündérek és Manók Fesztiválja 2008 óta Sopron legnagyobb gyermekrendezvénye, ezért helyi csoportunk is kitelepült

az Erzsébet-kertbe, ahol madaras játékokkal járultunk hozzá a Tündérfesztivál sikeréhez, és az idei évben eddig ez lett a legnagyobb elérésű programunk. A kisalföldi településeken évek óta a szomszédos Kisalföldi Helyi Csoport a fő szervezője a fehér gólya bemutatógyűrzéseinek, de számos közösen szervezett programhoz hasonlóan közreműködünk a megvalósításban, idén is szép számú érdeklődőt sikerült odavonzani. Június elején szerveztük meg a fertői nyári ludak gyűrzését, amelyen 33 fő koordinált önkéntes vett részt, más helyi csoportokból is kaptunk segítséget. Idén 100-nál is több egyed kapott sárga nyakgyűrűt, azóta már számos leolvasási adat is keletkezett.

Pellinger Attila

TISZAVASVÁRI HELYI CSOPORT

Tavaszi elején Polgáron, a Napsugár Óvoda és Bölcsőde két intézményének udvarára kerültek ki énekesmadár-odúk, és tartottak előadásokat az önkénteseink. Tiszavasváriban, Hajdúnánáson és Hajdúböszörményben általános és középiskolás diákoknak tartottunk előadásokat az év fajairól, különös figyelmet fordítva a bőjti récére.

Áprilisban Tiszavasváriban, a Fehér-sziken tartottuk meg idei Vonuló vízimadarak monitoringja felmérésünket. A programhoz kapcsolódva részt vettünk a TeSzedd! akcióban is – a megfigyelés után a területet közösen megtisztítottuk az összegyűlt szeméttől.

Folyamatosan ellenőriztük odútelepeinket. Több alkalommal iskolás csoportok is csatlakoztak hozzánk. A közös terepi munka jó lehetőséget adott a madármegfigyelésre. Az egyik odúban füleskuvik kotlott, aminek különösen örültünk. A Zöldnek lenni jó! ökobolt tulajdonosainak köszönhetően új odútelepet is létesítettünk egy Natura 2000 területen, Hajdúnánáson.

Májusban két helyszínen szerveztük meg a Fülemlék Éjszakáját, Tiszavasváriban és Hajdúnánáson is a Keleti-főcsatorna partján hallgattuk meg a fülemlék esti énekét. A programot rövid ismertetéssel kezdtük, majd közös sétával folytattuk.

Fülemlék éjszakája Hajdúnánáson, bal szélén Becsei Zoltán szakvezető (fotó: Szabó Gitta)

Te szedd! akció – Polyák Ferenc, Danku János és Jaczkó Andrea (fotó: Nagy Csaba)

Részt vettünk az Öhönforgatón Tiszavasváriban és a Városi Gyereknapi és Civil Pikk rendezvényen Hajdúnánáson. Játékokkal, fészkekbemutatóval és adománykitűzőkkel vártuk az érdeklődőket. Köszönjük önkénteseinknek és minden résztvevőnek a közös élményeket!

Szabó Gitta

VAS MEGYEI HELYI CSOPORT

2025. április 5-től április 13-ig rendeztük meg a Tömördi Madárvárta tavaszi Actio Hungarica madárgyűrzési programját. 32 faj 446 példányát gyűrtük meg, és 127 esetben fogtuk vissza 17 faj egyedeit. Az egy hét során több óvodás és diákcsoportnak tartottunk madárgyűrzési bemutatót, valamint az MME Ifjúsági Tagozatának VIII. Vártnapok programjának is helyet biztosítottunk. 2025. április 4-én 28. alkalommal rendeztük meg a Madarak és fák napja országos verseny területi fordulóját. Az idei versenyt is Kelemen Tibor, a Gothard Jenő Általános Iskola tanára szervezte, segítői Lőrincz Csilla és Zséder Péter voltak. A Kámon-i Arborétum és Ökoturisztikai Látogatóközpontban megrendezett Vas vármegyei fordulón 12 csapat vett részt, amelyek tagjait dr. Gyurácz József, a helyi csoport elnöke és Jánosa László, a Szombathelyi Erdészeti Zrt. erdei iskolai referense köszöntött. A versenyt a Nyitra Utcai Általános Iskola csapata nyerte. Gratulálunk minden részt vevő csapatnak, felkészítő tanáraiknak, köszönet a színvonalas szervezésért és a hangulatos helyszín biztosításáért is! Külön gratulálunk a vasi diákok, Szelecsán Emese, Lendvai Zsálin és Győrvári Lili országos 10. helyezéseihez! Felkészítő tanárunk Takács Péter volt.

Április 18-án hagyományteremtő szándékkal először rendeztünk madarászturnát a dozzmati víztározóhoz, ahol dr. Kóta András, helyi csoportunk titkára közel 50 érdeklődőnek mutatta be a tavasszal megfigyelhető madarakat. A 38 megfigyelt faj között szerepelt hegyi billegető, gólyatölcs és kormos varjú is. A túra megszervezésében közreműködött Bogáti András, Kováts Patrik és Horváth Júlia. Április 19-én elkezdtük az idei év CES-programját (állandó ráfordítású gyűrzés) a Tömördi Madárvártán, ahol május 9–10-én az Életközösségek, működésük és védelmük című tantárgy terepgyakorlatát rendeztük meg az ELTE szombathelyi biológiatanár szakos hallgatói részére. A gyakorlat keretében a diákok megismerték a helyi vízi és szárazföldi életközösségek szerkezetét (holtfa, szintek stb.), változatosságát (például faji sokféleség), valamint a közösségalkotó fajpopulációk egy-egy tulajdonságát (térbeli eloszlás, napi aktivitás, területhűség) is. Megtapasztalhatták a növény- és állatfajok helyi állományait veszélyeztető emberi tevékenységeket (mint a tájidegen fajfajok telepítése) és ökológiai jelenségeket

Kelemen Tibor tájékoztatója (fotó: Gyurácz József)

Takács Árpád a pityerszeri standnál (fotó: Márkus Evelin)

(például szegélyhatás). Láthattak példát a helyi populációk tartós megőrzését eredményesen szolgáló természetvédelmi beavatkozásokra (gyepkezelés, vizes élőhely visszaállítása stb.). Az ökológiai, konzervációbiológiai vizsgálatok egy-egy egyszerűbb (mint a kopogtatóhálózás) és bonyolultabb (jelölés-visszafogás) adatgyűjtő módszerét ki is próbálhatták, de a fás szárú növényzet egy részének eltávolításával a magasságos, Natura 2000 élőhely (Kis-tó) gondozásában is részt vettek.

Május 17-én Illés Péter és Vágfalvi Simon tagtársunk 7 karmazsinpirókot jelölt meg színes gyűrűvel a hazánkban csak Kőszeg közelében fészkelő madárfaj területhűségének megismerése céljából. Június 7-én Szalafőn, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (ÖNPI) által szervezett Pityerszeri Pünkösddőln Takács Árpád, helyi csoportunk titkárhelyettese standdal volt jelen, ahol az MME-szóróanyagok megtekintése, kitűzők vásárlása mellett távcsövek, spektív kipróbálására és odűkésztésre is volt lehetősége a 420 látogatónak. Június első felében az ÖNPI-vel és az E.ON Hungáriával közösen rendeztük meg a fehér gólya fiókáinak bemutatógyűrzését Szombathelyen, Csepregen, Szentgotthárdon és a városok környékén, valamint az Őrség néhány településén. Összesen 23 településen 18 fészeknél mutattuk meg a mintegy 1600 érdeklődőnek a gólyafiókákat. A gólyák elhúzódo tavaszi érkezése miatt volt két fészek is, ahol a gyűrzéshez túl kicsik voltak a fiókák. A vizsgált fészkeknél 4,0 volt a fiókaátlag, ami egészen kiemelkedő! A program sikeres lebonyolítását Harsányi Krisztián, dr. Kóta András, Koszorus Péter, Kutschi Péter és Vörös Norbert végezte. Júniusban Góczán József és Tóth Mihály befejezte a fészkelő madárfajok idén másodszor elvégzett felmérését az ÖNPI kondorfai bölényrezervátumában.

Az MME elnökségének döntése alapján az egyesület májusi közgyűlésén kimagasló madártani és természetvédelmi tevékenységéért Chernel István-émlékérmeket vehetett át Góczán József tagtársunk, akinek szívből gratulálunk, és további eredményes munkát kívánunk. Ezúton is köszönet helyi csoportunk tagjainak és más önkénteseknek is a programok sikeres megvalósításáért!

Gyurácz József

ZALA MEGYEI HELYI CSOPORT

Az erdei szalonka gyakori átvonuló és az enyhülő telekkel egyre gyakoribb áttelelő fajunk. Fészkelése viszont feltehetően szintén a felmelegedéssel egyre ritkább, hiszen a Kárpát-medence a faj fészkelőareájának déli határán fekszik. Hazai állománya 50-100 párra tehető, viszont alig volt bizonyított fészkelése 2014–2019 között. Éppen ezért figyelemre méltó, hogy 2025. április 3-án Fritz Dani egy földön levő fészkealjra bukkant cserkelése során. A fészek egy mezei juharral elegyes sűrű, még nem

Erdeiszonka-fészek (fotó: Fritz Dániel)

ritkított gyertyános-tölgyes erdőtípus szélében volt, nem túl messze egy patakától. A területhez közel, patak menti égerligetek, sásosok és kecskefűzések is találhatóak. A 4 tojásos fészket egy ágkupac alá, kimélyített levélágyba rakták, a fészek felülről nézve ágakkal volt takarva. Amikor a szalonkafészkekre bukkant, a madarat nem látta felröppenni, és nem is látta vagy hallotta a területen. A találat helyszíne Orosztony község közigazgatási területén belül volt, a Zalai-dombságban. Későbbiekben nem volt ellenőrizve a terület. A Madáratlasz-felmérések (MAP) során eddig Zalából legfeljebb feltételezhető fészkelések kerültek elő a recens időszakból, alig néhány nyugat-zalai kvadrátról. A Keszthelyi-hegységből vannak a szakirodalomban biztos fészkelései az 1948-as évvel bezárólag (Keve 1970), de azóta nem ismertünk ilyet, egészen mostanáig.

Fritz Dániel és Gál Szabolcs

Egyesületünk főállású munkatársait a budapesti Központi Iroda koordinálja. Kollégáink jelentős része azonban nem itt, hanem országszerte elszórtan dolgozik. A fővárosban az ügyvezető igazgató, a természetvédelmi, a társadalmi kapcsolatokért felelős, a gazdasági és a helyi csoportok feladatait szervező osztályok kollégái tevékenykednek. Az MME szervezeti felépítéséről és a működésünket szabályozó dokumentumokról is tájékozódhat a honlapunkon (mme.hu > Szervezet).

MONITORING- ÉS KUTATÁSI OSZTÁLY

Gyarapodik a fehér gólyák világállománya, Magyarországon stabil a helyzet – napvilágot láttak a 2024. évi nemzetközi gólyafelmérés előzetes eredményei és a hazai végeredmények. Bár még nem áll rendelkezésre minden ország adata (van, ahol a nagy állomány miatt idén is zajlik felmérés), a szervező német természetvédelmi szövetség, a NABU megjelentette a 10 évente végzett nemzetközi gólyaállomány-felmérés legfrissebb előzetes eredményeit. A több ezer felmérő részvételével zajló akció alapján 330 ezer párra becsülhető a világ fehér gólya-állománya. Ez több mint kétszerese az 1984-ben kalkulált 135 ezer párnak, és 20%-os növekedés a 10 évvel ezelőtti 265-280 ezer páros értékhez képest is. Nyugat-Európában a növekedés hétszeres, 10 ezerről 70 ezerre erősödött, Közép- és Kelet-Európában, ahol eleve nagyobb volt a faj létszáma, a növekedés 90 ezerről 160 ezer párra „csak” másfélszeres 40 év alatt. A tendencia szerencsére Magyarországon is érvényesül, a 2019–2020-as 4000-4200 páros mélypont után tavaly 5250 pár volt. Részletek és térképek az MME-honlap (mme.hu) Hírek rovatában (2025.06.25.).

Lovászi Péter

25.

Tatai Vadlúd Sokadalom

2025. november 29. (szombat)

A tatai Öreg-tavon minden ősszel vadludak ezrei gyülekeznek, és velük együtt megjelennek az ősbúcsúztató madármegfigyelők is.

Ha Ön szereti a jó társaságot, kíváncsi a világon szinte egyedülálló látványra, amit a reggel és este megfigyelhető madártömegek jelentenek, akkor ott a helye az Öreg-tó partján, ahol november 30-án (szombaton) egész napos rendezvényre várjuk Önt és családját, osztályát, baráti társaságát.

TALÁLKOZZUNK TATÁN!

A programról november elejétől részletes ismertető olvasható a vadludsokadalom.hu honlapon.

A program szervezői:
MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoport,
Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság,
Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület

ÉRDEKES MADÁRMEGKERÜLÉSEK

szerkeszti: Karcza Zsolt és Lukács Katalin Odett

Az elmúlt időszakban a Madárgyűrűzési Központba beérkezett, kiegészített (gyűrűzési adattal együtt lezárt) megkerülésekből válogattunk. A külföldön gyűrűzött madarak adatainak kiegészítése rövidebb-hosszabb időt vesz igénybe, így jelen válogatásban is található néhány korábbi megkerülési adat, amelyeket az elmúlt hónapokban zártunk le. A gyűrűzők, megfigyelők, megtalálók vagy adatközlők nevét technikai okok miatt nem minden esetben és teljes terjedelemben tudjuk feltüntetni. A közölt eredmények tájékoztató jellegűek, és a 2025. júniusig beérkezett adatok alapján készültek.

A térképeken látható jelek közül a piros körök a Magyarországon gyűrűzött és külföldön megkerült madarak megkerülési helyei; a kék háromszögek a Magyarországon megkerült, külföldi gyűrűs madarak gyűrűzési helyei; a fekete vonal pedig a leírt madár gyűrűzési és megkerülési helyét köti össze tájékoztató jelleggel, nem a madár mozgását mutatja (a nyíl a megkerülési helyre mutat).

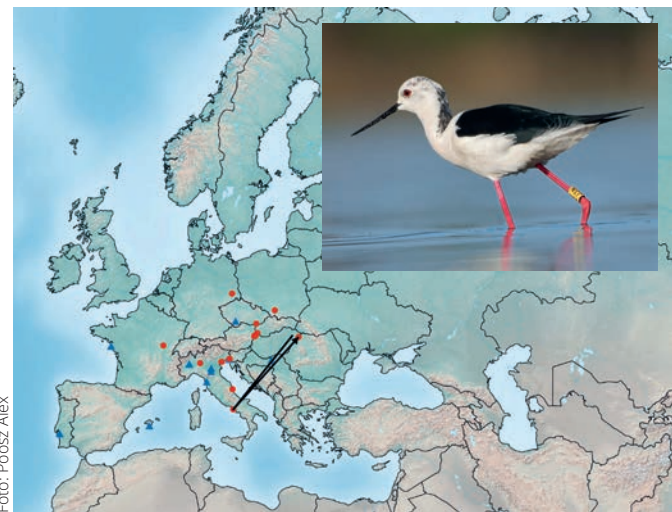
A madárfajok sorrendje – szerkesztési okok miatt – nem mindenhol követi az aktuális rendszertani sorrendet. Az MME-honlap mme.hu > Tudástár > Magyarország madarai oldalán az egyes madárfajok naprakész gyűrűzési eredményei böngészhetők: gyűrűzési összesítések, a jelölési és a külföldi vonatkozású megkerülési helyek térképei, valamint a leggyakoribb kézrekerülési okok százalékos eloszlásdiagramjai.

Amennyiben gyűrűs madarat, madártetemet, jelölőgyűrűt talál, fém- vagy színes gyűrűs madarat észlel, kérjük, értesítse a Madárgyűrűzési Központot a ringers@mme.hu e-mail-címen. Így a megkerülési adatok beépülhetnek a hazai madárgyűrűzési adatbankba, és a központ munkatársai a feldolgozás után elküldik önnek a gyűrűzési és megkerülési adatokat egy válaszlevélben.

GÓLYATÖCS

2025. március 23-án Olaszországban, Nápolytól nem messze figyeltek meg egy hazai jelölésű gólyatöcsöt, majd ugyanezt a madarat április 4-én Romániában, Kismajtény (Moftinu Mic) határában is észlelték. A madarat 2022. június végén, fióka korában gyűrűzték fém- és színes jelöléssel Nagykálló határában (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Koleszár Balázs). Az azonosítás a színes gyűrű kódja alapján történt mindkét esetben. Ez az első, magyar gyűrűs gólyatöcs, amelyet megfigyeltek a szomszédos országban.

Magyarországon eddig 552 gólyatöcsöt gyűrűzték, jelentős részüket fióka korukban. 2015 óta összesen 209 példány a fémgyűrű mellé színes jelölést is kapott, amelyet viszonylag könnyen le lehet olvasni teleszkóppal. A jelölt egyedek közül összesen 15 került meg külföldön, ebből a Kárpát-medencén

Fotó: Poósz Alex

kívül 6 példány Olaszországban és 1-1 madár Csehországban, Franciaországban, Lengyelországban és Németországban. Itthon eddig 12, külföldi gyűrűs gólyatöcs került meg, amelyek közül 7-et Olaszországban jelöltek, a többit Csehországban, Franciaországban, Portugáliában, Spanyolországban és Szerbiában.

A gólyatöcs európai állománya a telet Afrika partvidékén és vizes élőhelyein tölti. Március végén, áprilisban érkezik, és augusztusban a többség el is hagyja hazánkat.

SARLÓS PARTFUTÓ

Egy magyar gyűrűs sarlós partfutót figyeltek 2025. április végén a Techirghiol-tónál, Dobrudzsában, Romániában. A madarat 2018. szeptember elején gyűrűzték a Mekszikópusztai Madárvártán (Győr-Moson-Sopron megye, Lukács Katalin Odett). Ez az első, magyar gyűrűs sarlós partfutó, amely megkerült Romániában. A madarat a színes, zászlós gyűrűjén lévő kód alapján azonosították.

Magyarországon a vonulási időszakokban eddig közel 1000 sarlós partfutót gyűrűzték, a legnagyobb számban a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban. 2018-tól közülük 71 madár kapott színes jelölést is. A hazai gyűrűs madarak közül korábban 17 példány került meg külföldön, Ausztriában, Franciaországban, Lengyelországban, Olaszországban, Spanyolországban, Svédországban, Ukrajnában, valamint Afrika atlanti partvidékén, Gambiában és Mauritániában. Magyarországon eddig 1, Norvégiában jelölt, színes gyűrűs egyedet sikerült megfigyelni.

Az Ázsia tundraín fészkelő sarlós partfutó nálunk rendszeres tavaszi és őszi átvonuló. Kisebb csapatokat lehet megfigyelni szikes tavakon, leeresztett halastavakon, sokszor más partfutók társaságában. A telet a madarak zöme Afrikában tölti.

KÍGYÁSZÖLYV

2025. május végén egy színes gyűrűs kígyászölyvet fényképeztek le Keszthely határában (Zala megye, Havasi Máté). A madarat 2013-ban, fióka korában gyűrűzték Budakeszi külterületén (Pest megye, Turny Zoltán). Az utóbbi években többször is megfigyelték Keszthely és Balatonszentgyörgy környékén, korábban, 2016-ban és 2017-ben pedig a Hortobágy térségében is látták. Jelenleg ez a legidősebb, ismert korú,

Fotó: Havasi Máté

gyűrűs kígyászölyv a hazai madárgyűrűzési adatbankban. Az EURING- (European Union for Bird Ringing) adatbank alapján a legidősebb, megkerült kígyászölyv egy francia gyűrűs példány volt, amely 33 éves korában hullott el.

Magyarországon eddig 140 kígyászölyvet gyűrűzték, többségüket fiókaként. Közülük 6 példány külföldön került meg, 1-1 madár Egyiptomban, Lengyelországban, Libanonban, Romániában és 2 példány Szíriában.

A kígyászölyv vonuló, nálunk március és október között figyelhető meg. Az európai madarak döntő többsége a Gibraltári-szoros és a Boszporusz átlépése után a Szaharától délre eső afrikai telelőhelyeire vonul.

BÉKÁSZÓ SAS

Egy 2007-ben fiókaként gyűrűzött békászó sast figyeltek meg április közepén Monok határában (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Paráda Zsolt). A madár évek óta a területen fészkel, de csak most sikerült olyan fényképet készíteni róla, amelyen olvasható a fémgyűrűje. A sas innen mindössze 24 kilométerre kelt ki, Tolcsva határában, ahol 18 évvel korábban kapta a

Fotó: Paráda Zsolt

jelölőgyűrűjét (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Firmánszky Gábor). Bár a teljes gyűrűszámot nem sikerült lefényképezni, csak az utolsó három karaktert, már ezzel is sikerült egyedileg azonosítani a madarat. Magyarországon eddig 120 békászó sast gyűrűzték, többségüket fióka korukban, az 1980-as, 90-es években. 2007-ben összesen 5 példányra került gyűrű, 3-ra a Zempléni-hegységben, 2-re pedig a Kelet-Cserhátban.

Az itthon megjelölt békászó sasok közül korábban 5 madár került meg, 2 itthon, 2 Szlovákiában és 1 Törökországban. A most megfigyelt gyűrűs békászó sas a hazai jelöltek közül az eddig ismert legidősebb példány. Az EURING megkerült, gyűrűs madarak életkorrekordjait tartalmazó adatbázisában a legidősebb békászó sas – egy lett gyűrűs példány – 26 éves volt.

A kelet-európai elterjedésű békászó sas Magyarországon ritka fészkelő. Hosszú távú vonuló, a telelőterülete Délkelet-Afrika szubtrópusi része. Fokozottan védett, a középhegységi, dombsági erdőkben fészkel hazai fészkelő állománya 29-36 pár körül van.

FÜLESKUVIK

2025. május 27-én egy elgázolt, cseh gyűrűs füleskuvikot találtak Csörög határában (Pest megye). A tetem boncolása alapján egy tojásrakás előtt álló tojó példány volt. A madarat 2024. május közepén gyűrűzték Csehország délkeleti részén, Hlohovec mellett. Ez az első, külföldi gyűrűs füleskuvik, amely megkerült Magyarországon. Az itthon eddig gyűrűzött 4400

füleskuvik közül mindössze 2 példány került meg külföldön, az egyik 2010-ben Dél-Olaszországban, a másik pedig 2018-ban Szlovéniában.

A nálunk fészkelő bagolyfajok közül a füleskuvik az egyetlen vonuló. A telet Észak-Afrika Száhelhez tartozó és szubtrópusi területein tölti. Hazánkba április második felében érkezik vissza, és az állomány döntő többsége szeptember elejére már el is vonul.

SZÉNCINEGE

2025. március végén egy horvát gyűrűs széncinegét fogtak vissza Patakon (Nógrád megye, Lukács Katalin Odett). A madarat 2024. november közepén gyűrűzték Károlyvárostól (Karlovac) nem messze. Ez az első, horvát gyűrűs széncinege, amely megkerült Magyarországon, de 1987-ben már fogtak vissza itthon olyan példányt, amelyet az akkori Jugoszlávia horvátországi területén belül gyűrűzték.

Fotó: Karcza Zsolt

Magyarországon eddig 82, külföldi gyűrűs széncinege került meg, a legtöbbet, 34 példányt Szlovákiában és további 17 példányt a többi szomszédos országban gyűrűzték.

A Kárpát-medencén túlról 7 Csehországban, 15 Lengyelországban, 5 Oroszországban, 2 Olaszországban és 1-1 madár Németországban és Svájcban kapta a gyűrűjét. Magyarországon eddig közel 600 ezer széncinegét gyűrűzték, amelyek közül 132 példány került meg külföldön, legnagyobb számban a szomszédos országokban (98 példány). A Kárpát-medencén kívül 1 Bosznia-Hercegovinában, 2 Belorussziában, 5 Csehországban, 12 Lengyelországban, 1 Norvégiában, 4 Olaszországban és 9 példány Oroszországban került meg.

A széncinege parciális vonuló, állománya nagyrészt állandó, de keményebb teleken délebbre húzódik, hozzánk pedig észak, északkelet felől érkeznek vonuló példányok.

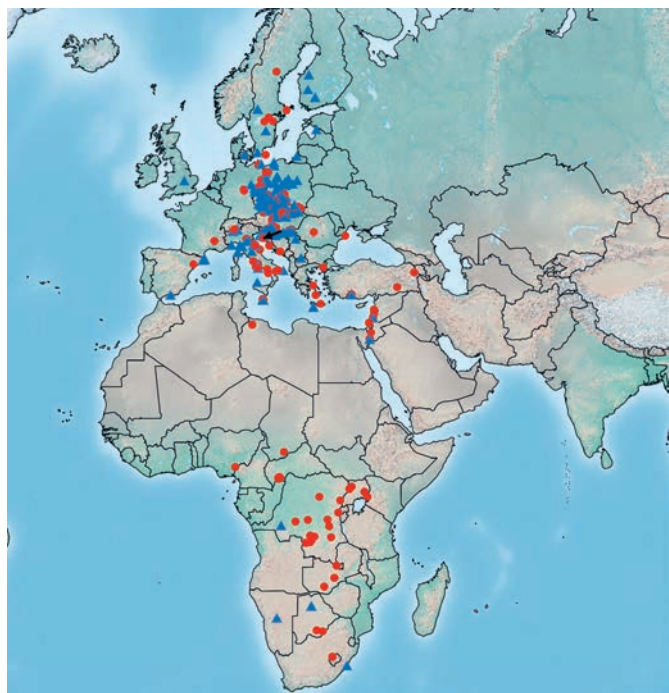
FÜSTI FECSKE

Egy lakóháznál fészkelő, magyar gyűrűs füstí fecskét fényképeztek le 2025. áprilisban és júniusban Horvátországban, Cres szigetén. A madarat a mindössze 2 milliméter átmérőjű fémgyűrűjén lévő gyűrűszám segítségével lehetett fényképről azonosítani. Ezt a fecskét 2024. augusztus végén gyűrűzték a Sumonyi Madárvonulás-kutató Állomáson (Baranya megye, Wágner László). Bár Horvátországban korábban már több, hazai gyűrűs füstí fecske is megkerült, visszafogták vagy valamilyen ok miatt került kézre, ez az első eset, hogy megfogás nélkül sikerült azonosítani egy példányt.

Magyarországon eddig közel 700 ezer füstí fecskét gyűrűzték, amelyek közül 257 példány került meg külföldön. Emellett itthon eddig 519, külföldi gyűrűs füstí fecske került meg. A legtöbb adat a szomszédos, valamint a Kárpát-medencétől északra és délre

Fotó: Sigríd Suu-Peica

fekvő országokhoz kapcsolódik. Európán kívül a közel-keleti és az afrikai országokból érkeztek eddig visszajelzések. A legtávolabbi füstifecske-adatokat Dél-Afrikából kaptuk: a Dél-afrikai Köztársaságból, Namíbiából, a Kongói Demokratikus Köztársaságból (24 adat), Ugandából (2 adat), Zambiából (3 adat), Botswanából (3 adat) és Lesothóból. A füstí fecske hosszú távú vonuló, az európai állomány a telet Afrikában tölti.

CSERREGŐ NÁDIPOSZÁTA

Egy magyar gyűrűs cserregő nádiposztát fogtak vissza 2025. május 4-én Angliában, Suffolk megyében (Trimley Marshes Nature Reserve). Az Orwell-folyó torkolatánál visszafogott madarat 2024. július végén, első éves korában gyűrűzték a Dávod határában működő Földvári-tó Madárgyűrűző Állomáson (Bács-Kiskun megye, Wágner László). Ez az első, hazai jelölésű cserregő nádiposzáta, amely megkerült Nagy-Britanniában.

A Magyarországon eddig meggyűrűzött több mint félmillió cserregő nádiposztából 488 madár került meg külföldön,

nagy részük a szomszédos országokban. A Kárpát-medencén kívül a legtöbb, hazai gyűrűs példány Európa mediterrán országaiban, valamint a Földközi-tenger keleti partvidékén került meg, de ettől eltérő irányban is volt már néhány megkerülés,

például Csehországban 19 és Németországban 1 példány. Európán kívül Cipruson (6 példány), Csádban, Egyiptomban (16 pld.), Izraelben (74 pld.), Jordániában (2 pld.), Libanonban (2 pld.), Marokkóban (2 pld.), Nigériában és Törökországban (25 pld.) kerültek meg magyar gyűrűs példányok. A Magyarországon megfogott 440, külföldi gyűrűs cserregő nádiposzáta gyűrűzési helyeinek eloszlása hasonló mintázatot mutat, de van néhány további kiugró adat: 2 Belgiumban, 1 Belorussziában, 1 Finnországban és 1 Svédországban jelölt madár is megkerült Magyarországon.

A Kárpát-medencében gyűrűzött cserregő nádiposzták nagyobb része délkeleti, míg másik, kisebb része délnyugati irányba vonul, és a tengerszorosoknál hagyják el Európát. A telelőterületük Észak-Afrika Száhel és szavannaöve. A költöző madarak a földrajzi adottságoktól függően széles fronton vonulnak a telelőterület felé és vissza. Nagy részük a vonulási sávban mozog, de mindig akadnak olyan példányok, amelyek kisebb-nagyobb mértékben eltérnek ettől, és egészen más területekre érkeznek. Ez adódhat abból, hogy az adott madár más, akár a megszokottól ellenkező irányban indult el, vagy a vonulás során kedvezőtlen időjárási feltételek eltérítették a madarat.

BARÁTPOSZÁTA

2025. április végén egy magyar gyűrűs barátposztát fényképeztek le Cipruson, és a képekről sikerült leolvasni a teljes gyűrűszámot. A madarat 2023. szeptember közepén gyűrűzték a Sumonyi Madárvonulás-kutató Állomáson (Baranya megye, Bank László). Bár Cipruson korábban már 14, ma-

Fotó: Eren Aksöylü

gyar gyűrűs barátposzáta megkerült – 3-at visszafogtak, a többi kézre került, a legtöbb vadászati tevékenység miatt –, ez az első eset, hogy egy hazai gyűrűs példányt megfogás nélkül sikerült azonosítani.

Magyarországon közel félmillió barátposztát gyűrűzték, amelyek közül eddig 156 madár került meg külföldön, a legtöbb a szomszédos országokban. A Kárpát-medencén kívül leggyakrabban Délkelet-Európában, valamint a Földközi-tenger keleti partvidékén kerültek meg hazai jelölésű barátposzták.

Nálunk eddig 117, külföldi gyűrűs példány került meg, amelyek nagy részét a szomszédos országokban, valamint a Kár-

pát-medencétől északi irányban jelölték. A barátposzáta gyakori fészkelő és átvonuló madárfaj Magyarországon. Rövid távú vonuló, a mediterrán területeken, leggyakrabban a Földközi-tenger partvidékén telet. Egyes példányok az enyhébb teleken a Kárpát-medencében maradnak.

KIS POSZÁTA

Egy hazai gyűrűs kis poszáta került meg 2025. április végén Szíriában, illegális vadászat áldozataként. A madarat 2024. szeptemberben gyűrűzték a Bódva-völgyi Madárgyűrűző Állomáson (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Balázs Péter). Ez az első, magyar gyűrűs kis poszáta, amely megkerült a közel-keleti országban.

Egy másik, magyar gyűrűs kis posztát 2025. április végén Lengyelországban, a Nyugat-pomerániai vajdaságban fogtak vissza és engedtek szabadon, majd ugyanott május végén meg is figyelték a fészkenél. Ezt a madarat 2024. szeptember közepén gyűrűzték Cegléden (Pest megye, Abdelmagid Iván). Ez az első, magyar gyűrűs kis poszáta, amely megkerült Lengyelországban.

A Magyarországon eddig meggyűrűzött közel 40 ezer kis poszáta közül korábban 26 példány került meg külföldön, a legtöbb, 9 példány Németországban, továbbá 5 példány Csehországban, 4 példány Dániában, 2 példány Finnországban és 1-1 madár Norvégiában, Svédországban, Szerbiában, valamint Európán kívül Izraelben és Libanonban.

Nálunk eddig 18, külföldi gyűrűs kis poszáta került meg, amelyeket Ausztriában, Dániában (3 példány), Finnországban, Nagy-Britanniában (2 pld.), Németországban, Hollandiában (2 pld.), Lengyelországban (3 pld.), Svédországban, valamint Izraelben (3 pld.) és Szudánban gyűrűzték. A kis poszáta hazai és nyugat-európai állománya – sok más eurázsiai madárfajhoz képest más – délkeleti irányba vonul, a telet Északkelet-Afrikában és az Arab-félszigeten töltik.

SZÜRKE LÉGYKAPÓ

Egy elhullott, magyar gyűrűs szürke légykapót találtak 2025. április végén Algériában, a Szaharában (Ouargla tartomány), amely valószínűleg a vonulásban kimerülve pusztult el. A madarat 2024. augusztus közepén gyűrűzték a Ferencmajori Madárvártán (Komárom-Esztergom megye, Bátky Kolos). Ez az első, hazai gyűrűs szürke légykapó, amely megkerült Algériában. Ezenkívül korábban még 2, hazai gyűrűs példány került

meg Afrikában, 1 Marokkóban és 1 Tunéziában, mindkettő valamivel északabbra a most megtalált madártól.

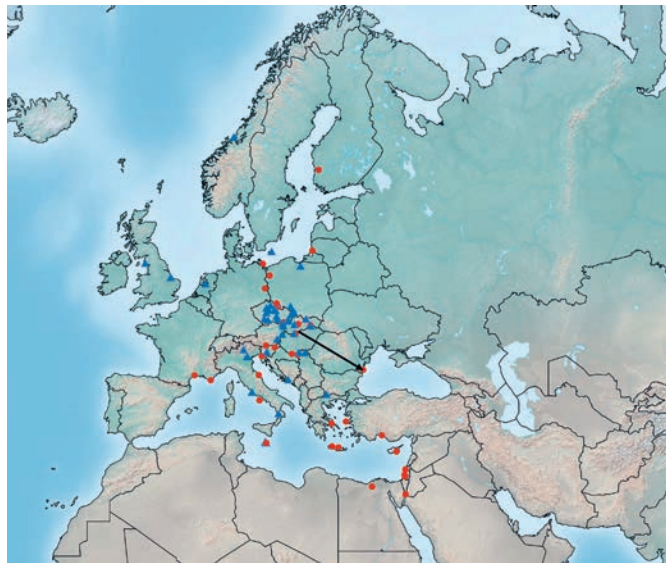
Magyarországon eddig 17 ezer szürke légykapót gyűrűztek, közülük az Afrikában megkerült 3 madáron kívül 6 példány került meg külföldön, 2 Olaszországban és 1-1 példány Finnországban, Franciaországban, Lengyelországban és Spanyolországban. Itthon eddig 3, külföldi gyűrűs szürke légykapó került meg, amelyek közül 2-t Litvániában és 1-et Svédországban gyűrűztek.

A szürke légykapó Európa nagy részén fészkel, hosszú távú vonuló, a telet Afrika trópusi és szubtrópusi területein tölti. Magyarországon áprilistól októberig fordul elő.

CSILPCSALPFŰZIKE

2025. március végén egy magyar gyűrűs csilpcsalpfűzikét fogtak vissza Romániában, a Fekete-tenger partján, az Agiea Madármegfigyelő Állomáson. A madarat 2025. augusztusban gyűrűzték Patakon (Nógrád megye, Lukács Katalin Odett). Ez az első, hazai gyűrűs csilpcsalpfűzike, amely megkerült Romániában.

Magyarországon eddig közel 145 ezer csilpcsalpfűzikét gyűrűztek, amelyek közül 37 példány került meg külföldön, összesen 20 országban, leggyakrabban a Kárpát-medencén belül, valamint a Földközi-tenger partjai mentén. Északi irányban Lengyelországban, Németországban és Finnországban

is kerültek meg hazai jelölésű példányok. Nálunk eddig 55, külföldi gyűrűs csilpcsalpfűzike került meg, közülük a legtöbbet, 19 madarat Csehországban és 20 madarat a szomszédos országokban gyűrűztek. Többől eddig 3 Máltán, 3 Lengyelországban, 4 Olaszországban, 2 Nagy-Britanniában és 1-1 Bulgáriában, Dániában, Hollandiában és Norvégiában gyűrűzött madár került meg nálunk.

A csilpcsalpfűzike rövid távú vonuló, a Földközi-tenger partvidékére vonul, de egyes példányai enyhébb teleken át is tehetnek.

Fotó: Judit Veres-Szászka

FENYŐPINTY

Egy szerb gyűrűs fenyőpintyet fogtak vissza 2025. március végén Ostoroson (Heves megye, Horváth Róbert). A madarat 2024. január közepén gyűrűzték a Vajdaságban, Szondon (Sonta, Nenad Spremo). Ez az első, Szerbiában jelölt fenyőpinty, amely megkerült itthon.

Magyarországon korábban 17, külföldi gyűrűs fenyőpinty került meg. Ezek közül 4 példányt Olaszországban, 3 példányt Oroszországban, 2-2 példányt Németországban, Horvátországban, Szlovéniában, valamint 1-1 madarat Csehországban, Franciaországban, Szlovákiában és Svédországban gyűrűztek. Nálunk eddig közel 50 ezer fenyőpintyet gyűrűztek, amelyek közül 35 madár került meg Európa 13 országában, a legtöbb, 19 példány Olaszországban, utóbbiak nagy része vadászat következtében. A hazánktól távolabb megkerült madarakat Belorussziából, Grúziából, Franciaországból (3 példány), Lengyelországból, Németországból, Norvégiából (2 pld.), Oroszországból (2 pld.) és Spanyolországból jelentették vissza.

Hazánkban nagy számban vonul át, és rendszeres téli vendég. Általában néhány tíz egyedet számláló csapatokban vonul és táplálkozik, de inváziós teleken olykor a többeszes vagy akár több tízezres példányszámot is elérheti egy-egy csapata.

ÉRDEKES MADÁRFÉSZKELÉSEK

szerkeszti: Haraszthy László

EGY TOJÁSON KOTLÓ TÖVISSZÚRÓ GÉBICS PÓTKÖLTÉSE

Karancslapujtón, a Mikó-laposon, a Dobroda-patak melletti valaha volt (az 1950-es években) kisvasút (ma földút) töltésének bozotos, gazos részűje kedvelt fészkelőhelye a töviszúró gébicseknek. A lovakkal legeltetett, 5 hektáros, réttel határos részű körülbelül 100 méteres szakaszán az elegyes kőkényest kiirtották, az ágak java részét elégették. Sok vékonyabb ágat viszont szanaszét dobálva otthagytak. 2024. június 24-én itt jártamkor felfigyeltem egy him töviszúró gébicsre, mivel a csőrében eleséget tartott. Távcsővel néztem, hogy hová repül vele. Idős nemesnyár-csoport melletti bozótirtásos, ragadós galajos, csálános, erdei turbolyás, vadkomlóindás részű alsó szélébe szállt be. Távozása után a fészket kutatva váratlanul kirepült a tojó (a him a kotló tojót etette). A fészket a sűrű kőkényrőzseágak között, a még sűrűbb vadkomlóindák alatt találtam meg, 0,8 méter magasan. Ekkor jöttek a meglepetések. A fészkekben csupán 1 tojás volt, ráadásul piszkosfehér színű, csak a tompa végén voltak alig látható, apró, világosbarna pöttyök. Az oldalán pedig ürülékkelkenődést is felfedeztem. Június 27-én ellenőriztem, a tojó felrepült az 1 tojásról, immáron biztosan a teljes fészkekről. Július 4-én ismét megnéztem volna, de a fészkek nyomtalanul eltűnt.

Július 2-án ismét itt kutakodtam, mert nem tudtam belenyugodni az eltűnt fészkekbe. Véletlenül megtaláltam a gébics első fészket is 30 méterre a pótköltésétől. Ez is sűrű, vékony kőkényrőzseágak közé, vadkomlóindák alá épült, 0,6 méter magasan. A meglepetés itt sem maradt el, mert a fészkekben 1 tojás volt, mellette két kis méretű csupaszcsiga összegömbölyödve. A tojás világoszöld alapszínű volt, tompa végén sűrűsödő, alig látható, apró, világosbarna pöttyökkel. Ezen is felfedeztem ürülékkelkenődést. A tojás tapintásra is érzékelhetően vastag héjú volt.

Rozgonyi Sándor

Szerkesztői megjegyzés: A leírásban szereplő 1 tojásos fészkeknél más fajoknál is előfordult már, például nádirigónál is, és akkor is feltűnően vastag volt a tojás héja. Minden bizonnyal ezek olyan tojásoktól származnak, amelyeknek valamilyen tojás-képzési problémái vannak, ez okozza a tojás vastaghéjúságát, és ezért raknak csak 1 tojást.

FEKETE RIGÓ FÉSZKEPÍTÉSE SZÉNCINEGEODÚ TETEJÉRE

2025-ben 10 darab B odút tettünk ki a Gencsapátiban (Vas vármegye) lévő kertünkben. A 10 odúból 7-ben volt költés, valamennyiben széncinegék neveltek fiókákat. A házhoz a második legközelebbi odúban 7 fiókát sikeresen felneveltek a

Május 11.

Május 24.

Fotók: Eredics Bálint Koppány

szülők. 2025. május 11-én arra lettem figyelmes, hogy ennek az odúnak a tetejére ráépítette a fészket egy feketerigó-pár. Ebbe a fészekbe 3 tojást raktak, viszont május 24-ére a fészket otthagyták, vagy valami történt a szülőkkel. Így ez a költési próbálkozás meghiúsult.

Eredics Bálint Koppány
12 éves madarász

GALAGONYASARJON FÉSZKELŐ CITROMSÁRMÁNY

2024. május 27-én Karancsalján, a futballpálya mögötti meredek, kopár, ritkás, idős galagonyabokros domboldalon madármegfigyelést végeztem. A földút mellett haladva már távolabbról is felfedeztem egy fészket laza galagonyasarj-bokorban, amelyet akkor töviszúró gébicsének tulajdonítottam, de a közelébe érve meglepődve tapasztaltam, hogy abban citromsármány kotlott 3 tojásán. A fészkek a „törzs” mellé, ág tövébe épült 1,1 méter magasan. Május 30-án Papp Ferencsel ellenőriztük, a sármány 3 tojásán kotlott. Június 9-én ismét megnéztem, a fészkek üresek voltak. Vélelmezem, hogy az egyébként talajon fészkelő citromsármányok egyes párai a biztonságosabb költés reményében választják a magassági fészkelést. Az eredmények nem igazolják, hogy jó döntést hoztak. Az eddig általam bokorban megtalált 12 fészkből csupán 3-ban volt sikeres a költés. A földön fészkelők sikeraránya sem sokkal jobb.

Rozgonyi Sándor

Szerkesztői megjegyzés: A citromsármány közeli rokonai – például a sövény-sármány vagy a kucsmás sármány – rendszerint bokorba építik fészkeiket. A költés sikerét elsősorban nem a bokorban vagy talajon történő költés határozza meg, hanem az, hogy a tojó kellően rejtett, nyugodt helyet választott, vagy sem.

GYURGYALAGOK SZÁNTÓFÖLDI KÖRNYEZETBEN

Növekvő állományú fészkelő madaraink esetében néha tudható, mely költőhelytípus megjelenése segítette vagy segíti a faj boldogulását (sarlósfecské – panelház, fekete harkály – nyárfaültetvények), másoknál a helyzet összetettebb. A gyurgyalag az elmúlt évtizedekben láthatóan „lejjebb adta igényeit”, sem a partfal mérete, sem annak magassága nem érdekes már számára (terjedőben van a partfal nélküli fészkelés is), ezért egyre több helyen képes néhány páros kis mikrotelepeket kialakítani, de jellemzően jó táplálékforrást nyújtó gyepek közelében.

Székesfehérvártól északkeletre, a csodálatos növényzetű löszvölgyek hamisítatlan agrársivatagokkal határosak. A dűlőutakat nem szegélyezik árkok, a hirtelen lezúduló esők miatt a földutakat gyakran vízmosások teszik tönkre. Mivel a hatékony gazdálkodás ma már a gyorsaságról is szól, a legnagyobb itteni agrárcég évente végez gépi útjavításokat, újabban a dózerolás helyett már medret is készítenek a dűlő szélén. A löszgyepjeiről híres Aszal-völgy mellett ehhez jókora partfalnyesést kellett

Fotó: Kovács Gergely Károly

végezni, ami a gyurgyalagok számára valóságos otthonteremtési programmal ért fel. Bő 1 kilométerrel keletebbre a markoló épp csak „beleharapott” a szomszédos szántóba, így jött létre egy térdig érő, néhány méter hosszú kis partfal, amelyet 2025 tavaszán azonnal elfoglalt 3-4 pár gyurgyalag. A döntésükhöz talán az is hozzájárult, hogy „telepüktől” 80 méterre egy sávban méhlegelő-keveréket telepítettünk 2023-ban, ami mostanra szépen beállt. 2025 májusában órákon át kaszáltam a méhlegelővel szomszédos lucernatáblát, de várakozásommal ellentétben egyetlen gyurgyalag sem jött a traktor köré vadászni, ellenben folyamatosan járőröztek az alig 6 méter széles, virágzó, rovaroktól nyüzsgő sáv légterében.

Kovács Gergely Károly

KIS ÖRGÉBICS MEGTELEPEDÉSE AGRÁRSIVATAGBAN

A kis örgébicsek eredendően pusztai madár, Fejér vármegyei elterjedése is a Mezőföld és a Zámolyi-medence legelőire, szikes gyepfoltjaira korlátozódik. 2024 nyarán Pátkától keletre, a szántók között többször láttam kis örgébicseket. 2025-ben ugyanott ismét megjelentek, stabil revírtartásuk, varjúfélekkel szembeni agresszivitásuk alapján költésüket feltételezem. A helyszín nagymértékben eltér a faj klasszikus igényeitől. A fészeknek otthont adó facsoport (fehér akác, mirabolán szilva) egy földút mellett, hajdani kút körül maradt meg. A dűlőútnak van útárka és egy keskeny gyepes szegélye, ettől eltekintve a költőhelyet nagytáblás szántók veszik körbe (kalászos gabonák, kukorica, napraforgó). Délen 300, nyugaton 500 méterre van egy-egy gyeptelepítés, de kis örgébicset azokon sosem

láttam, mindig az útarok vonalában vadászgatott, és az ott kinövő csenevész bokrokra ült ki. A gébicsek Pátkán bármelyik égtáj felé 2-3 kilométeren belül fajgazdag kaszálókat vagy fákka szegélyezett, legeltetett gyepeket találhattak volna, de

Fotó: Kovács Gergely Károly

ők mégis ehhez a különös kis „szigethez” ragaszkodtak. Az eset párhuzamba állítható egy 2013-as adatommal, amikor a Pusztaszabolcsot Velencével összekötő út jegenyefasorában találkoztam kis örgébicsekkel, ugyancsak intenzív szántóföldek között. Ott azonban legalább a fák „gébicsbarát” méretűek voltak, ami a pátkai kis facsoport csenevész akácairól nem mondható el.

Kovács Gergely Károly

MEZEI VEREBEK A MÉLYBEN

Kiegészítés Haraszthy László *A mezei veréb a legváltozatosabb helyen fészkelő madarunk* és *Kutakban fészkelő madarak* című írásaihoz

A Madártávlat 2025. tavaszi és nyári számában megjelent egy-egy cikk bemutatja, hogy a terméskövel kirakott kútaknak alkalmas, biztonságos fészkelőhelyet jelentenek az igen találekony és talpraesett mezei veréb számára. Megfigyelésünk apró kiegészítéssel szolgál mindehhez. A pátkai határban hajdan sok kút volt, ezek jórészt elapadtak. Az egykori Fülöpmajor hatalmas kútjában azonban ma is van víz, bár bőven 10 méteres mélységben csillog. Első itteni kirándulásunk alkalmával kíváncsian közelítettük meg az akkor még bekerítetlen kútat.

Fotó: Kovács Gergely Károly

Lépteink zajára mezei verebek kezdtek kiröppenni, de nagyon furcsa, spirális repüléssel. A mélység szélén állva derült ki az ok. A több méter átmérőjű kútakna körülbelül 7-8 méterig be van vakolva, csak alatta látható, hogy valaha kövekkel rakták ki. A résekben láttuk is a verebek ürüléknyomait. Ebből a 8-9 méteres mélységből függőlegesen kell kirepülniük, amit ezzel a szokatlan manőverrel oldanak meg.

Járosi Adrienn és Kovács Gergely Károly

NYÁRILÚD-FIÓKÁKAT NEVELŐ BÜTYKÖSHATTYÚK

2025. májusban két nyárilúd-fiókát vezető bütyköshattyú-párra lettem figyelmes Zánkán, a kikötő mellett. A fiókákat a hattyúk féltve őrizték, sajátjukként nevelték. Érdekeség, hogy fiatal ludak a hattyúkra voltak imprintálva (szülőként bevésződve – a szerk.), az öreg nyári ludakra nem reagáltak, ezért való-

Fotó: Kállai Gergő

színűsíthető, hogy egy nyári lúd tojt bele a hattyúk fészkebe. Az összetojás gyakori a lúdalakúaknál, ilyenkor a tojók másik fészekbe tojnak, leggyakrabban fajtárs fészkebe, de előfordul, hogy más faj fészkebe raknak tojást, mint jelen esetben is. Egy hónappal később Bodó Andrea is lefényképezte a furcsa családot, ekkor már szép nagyok voltak a nyárilúd-fiókák.

Kállai Gergő

SEREGÉLY- ÉS SZAJKÓTETEM SZALAKÓTAODÚBAN

2025. május végén költőláda-ellenőrzést végeztünk a Veszprémi Helyi Csoport önkénteseivel. A cél a megyében örövendetesen gyarapodó szalakóta odúfoglalásának ellenőrzése volt. Az egyik ládában általunk eddig nem tapasztalt jelenségre letünk figyelmesek. Először egy szajkó mumifikálódott teteme, majd egy (a tollai alapján fiatal, de nem tokos tollú) seregély teteme került elő. Feltételezésünk szerint a seregély az odúban próbált menedéket keresni a szajkó elől, de mindketten bent pusztultak. Habár a láda szabványos D típusú, 65 milliméteres berepülőnyílással, mégsem sikerült egyik madárnak sem kijutnia.

Tislér Péter – szalakótavédelmi koordinátor
Veszprémi Helyi Csoport

Szerkesztői megjegyzés: A szalakóta különösen agresszíven viselkedhet a szomszédos odúlakókkal szemben. Az ilyen viselkedés magyarázat lehet az odúban talált seregélymaradványra, de valószínűtlen, hogy a szajkót is a szalakóta ölte meg. Nem zárható ki, hogy a kuvik a tettes, de a legvalószínűbb, hogy egy nyest zsákmánymaradványai voltak az odúban.

SZÜRKE LÉGYKAPÓ FÉSZKELÉSE VENDÉGLÖBEN

Sümegen, a szabadtéri színpad büféjéhez tartozó asztalok feletti tetőszerkezetre a kezelők számos virágtartót akasztottak fel. Az egyik ilyen tartóban épített fészket egy szürkelégykapó-pár, amely 2024. július első napjaiban a vendégek feje

Fotó: Haraszthy László

felett szorgalmasan etette fiókáit, még szürkületben is. A kezelők ismerték a fészket, ezért a virágok öntözése során gondosan ügyeltek a tojásos fészkekre, majd a fiókákra. A légykapóktól 10 méterre, a pult előtt kigyózó sor felett 40 centiméterre volt egy lyuk a falban, amelyben pedig házi rozsdafarkú etette a fiókáit. A táplálékkal érkező madár szinte súrolta az ott állók fejét, akik közül többen észlelték és figyelni kezdtek a madarakat, azonban a rozsdafarkúakat ez sem zavarta.

Haraszthy László

TESTVÉRGÓLYÁK SIKERES KÖLTÉSE

A Veszprém vármegyei Vilonya településen lévő fészken 2025-ben költött fehérgólya-pár mindkét tagja gyűrűs – ez már önmagában is ritkának számít. Itt viszont attól még különlegesebb, hogy a jelölőgyűrűik már a gyárban is egymás mellett álltak,

Fotók: Koronczai József

vagyis a számok és a gyűrűzési nyilvántartás alapján kiderült, hogy a madarak testvérek. Mindketten három éve, a tót-vázsonyi fészeken keltek ki és 2022. július 5-én gyűrűzték őket. Ki tudja, milyen utat járhattak be az eltelt évek alatt, hogy itt, idén újra találkozzanak? Fészükben egy fiókát nevetnek, amelyet 2025.július 27-én a fiókát meggyűrűztük.

Kajtár Bence

ÉRDEKES MADÁRMEGFIGYELÉSEK

szerkeszti: Hadarics Tibor

A következőkben rövid áttekintést szeretnénk nyújtani a 2025. április 1-től június 30-ig terjedő időszak legérdekesebb hazai faunisztikai megfigyeléseiből. Az itt következő – Magyarországon jórészt nagyon ritkán előforduló – madárfajok adatainak nagy része a Nomenclator Bizottság által hitelesítendő, ez viszont a legtöbb esetben még nem történt meg, ezért az előfordulások pontos időpontjait nem közöljük.

ÁPRILIS

A hónap első hetében Nagyréde közelében egy szántóföld felett repülő borzas gödényt láttak (Veszmás Á., Gazda Z., Markó P.), ugyanazon a napon a gátéri Fehér-tónál pedig egy subadult héjasas került szem elé (Bankovics A., Besze Z.). Április első hétvégéjétől az utolsó hét közepéig tartózkodott egy jeges bűvár a Balatonon, Fonyódon és Fonyód-Bélatelepen látták (Pitó A. és sokan mások). A hónap második hetében egy örvös réce öreg gácsér 1 tünt fel a hatvan határában lévő ún. Sóderos-tavon (Molnár M. és mások), a hónap közepén pedig egy immatur halászsirályt láttak a seregélyesi Elza-major közelében (Pitó A.). Április harmadik hetének végén egy öreg kuhi 2 került szem elé egy Besenyszög melletti mezőgazdasági területen (Hajdú T., Kiss A.), másnap pedig egy havasi sarlósfecskét láttak Bercel felett (Nagy G. G.). Április utolsó hetében a seregélyesi Elza-major mellett egy vörhenyes fecskét (Koleszár S. és társai), a tihanyi Külső-tónál egy pettyes kakukkot (Ch. Seigneur) 3, a Túrkeve melletti Csejt-pusztán egy hím kerti sármányt (Rimóczi Á., A. Ouwerkerk és társai), a hortobágyi Fényesi-halastavon pedig egy terekcankót figyeltek meg (Nagy M., Tóth E.; Makrai G. és társa).

Fotó: Hajdú Tamás

Fotó: Magyar Péter

Fotó: Christian Seigneur

MÁJUS

A hónap legelején egy kis héja öreg hím került szem elé Kecskeméten, a Dárda utcában (Vangel-Nagy M.). Május első napjaiban ismét látták a terekcankót 4 5 a hortobágyi Fényesi-halastavon (Nagy M., Tóth E.; Tar I. és társai; Magyar P.). Május elején egy barátkeselyűt figyeltek meg Nyíráb-rány határában 6 (Márton A. és társai), a felrepülő madár

Fotó: Nagy Miklós

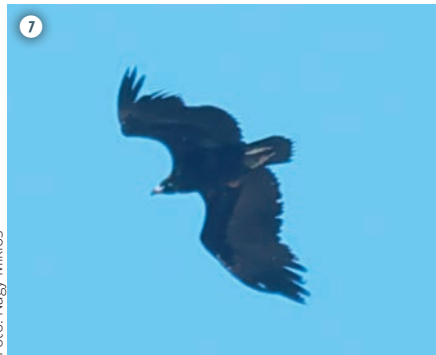
Fotó: Magyar Péter

Debrecen mellett került újra szem elé 7 (Nagy M. és társai). Május első hetének második felében Budapesten, a Gel-lért-hegy felett egy havasi sarlósfecskét (Bodor G., Horváth G.), Nádudvar külterületén egy hím kerti sármányt 8 (Kókay B. és társai), Gara külterületén pedig egy újabb barátkese-lyűt 9 láttak és fényképeztek (Várnai Cs.). A hónap második hetében a Veregyház határában lévő Álomhegyi-tavon egy öreg sarki csértláttak 10 11 (Steiner A. és mások); a hahóti tőzegbányatavon egy terekcankót (Gál Sz., Baksa P.; Gál Sz. és társai), a sárkeresztúri Sárkány-tavon pedig egy öreg fe-hérfarkú lilebibicet 12 13 figyeltek meg (Kovács N.). A második hét elejétől a hónap végéig többször is láttak egy öreg kuhit Hódmezővásárhely határában (Csomorkány) 14 15 (Palcsek I. és sokan mások). A hónap közepén a kecskeméti repülő-tér közelében egy havasi sarlósfecskét (Felföldi T.), néhány

nappal később a Fertő Rákosi-öblében két öreg kenti csértl észleltek (Mogyorósi S.). Május utolsó hetében egy immatur hím karmazsinpírók került szem elé a Csornától északra lévő Nyirkai-Hanyban (Bognár E. Sz., Kaposvári M. és társai). A hó-nap utolsó napjaiban a debreceni regionális hulladéklerakón egy immatur szibériai heringsirályt 16 (Papp G.), Martfűn egy karmazsinpírókot (Kozma T.), a tömörkényi Csaj-tavon egy immatur vékonycsőrű sirályt 17 (Nagy T.; Koleszár S. és társai), a mórakalmi Nagyszéksós-tavon egy öreg tojó laposcsőrű víztaposót (Mészáros Cs., Tokody B., Engi L.; Barkóczi A., Tamás Á.; Práger Cs. Balogh B.), a Kunmadarasi-pusztán egy öreg feketeszárnyú székicsértl (Borza S.), a szegedi hulladék-le-rakónál pedig egy öreg szibériai heringsirályt 18 (Barkóczi Cs.) figyeltek meg.

Fotó: Nagy Miklós

Fotó: Nagy Miklós

Fotó: Pirczés Gergely

Fotó: Várnai Csánád

Fotó: Steiner Attila

Fotó: Magyar Péter

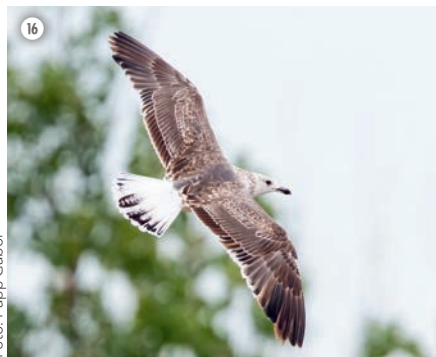
Fotó: Kovács Norbert

Fotó: Kovács Norbert

Fotó: Ampovics Zsolt

Fotó: Papp Gábor

Fotó: Magyar Péter

Fotó: Koleszár Sándor

Fotó: Barkóczi Csaba

JÚNIUS

A hónap legelején a mórakalmi Nagyszéksós-tavon még látták az öreg tojó laposcsőrű víztaposót **19** (Tóth E., Nagy M.). Június elején szinte ugyanebben az időben Szombathely felett egy átrepülő fakó keselyűt láttak (Illyés P.), és Körösladány mellett is szem elé került egy példány. Szintén a hónap első napjaiban Vaskeresztes mellett egy éneklő hím karmazsinpírókot láttak (Szelőczei I.). Pünkösdkor egy öreg kenti csért **20** figyeltek meg a debreceni regionális hulladéklerakóban (Papp

G. és társai). A hónap harmadik hetében többször láttak egy öreg feketeszárnyú székcicsért **21** egy Karcag határában (Magyarok) lévő székcicsértelepen (Kiss Á.). Június utolsó hetében egy vagy két havasi sarlósfecskét láttak Budapesten (Schmidt A. és mások), az utolsó napon pedig egy sötét színváltozatú ékfarkú halfarkas **22** repült észak felé Halászteleknél a Duna felett (Zsoldos Cs.).

Fotó: Tóth Emese

Fotó: Papp Gábor

Fotó: Kiss Ádám

Fotó: Zsoldos Csaba

Köszönet illeti a madarak megfigyelőit, hogy adataikat közkinccsá tették. Kérjük, hogy – amennyiben eddig még nem kerítették erre sort – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Gál Szabolcs, e-mail: nomenclator@birding.hu). Az itt felsorolt adatok nagyrészt az érdekes megfigyeléseket közlétező www.birding.hu, illetve a www.rarebirds.hu internetes oldalakról származnak.

Megjelent a MAGYARORSZÁG HARKÁLYAI hiánypótló könyv!

2024 novemberében jelent meg az MME kiadásában a Magyarország harkályai című könyv.

A kereken 500 oldalas kötet mind a kilenc hazai harkályfajt részletesen bemutatja. A kötetben számos további érdekes fejezet is megtalálható a harkályok öslénytanától az egyes fajokat leíró kutatók bemutatásáig terjedően.

A kötet sok fényképpel és ábrákkal segíti az egyes témák könnyebb megértését. A 24 szerző többsége az MME Harkályvédelmi Szakosztályának szakértői közül került ki.

A kötet kizárólag az MME Boltban vásárolható meg 11 000 Ft-os áron.

EGYSÉGBEN A *TERMÉSZETTEL*

SWAROVSKI
OPTIK

NEW
COLOR

MORE

NL PURE 42

SEE THE UNSEEN